

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Monitor Basisvaardigheden 2025

Funderend onderwijs

Masterplan
Basisvaardigheden

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1 Masterplan basisvaardigheden	3
1.2 Beleidsdoelen	4
1.3 Monitor basisvaardigheden	6
1.4 Leeswijzer	9
2. Waar staan we nu?	10
2.1 Inleiding	11
2.2 De tussenstand in het basisonderwijs	12
2.3 De tussenstand in het voortgezet onderwijs	14
2.4 Schoolloopbanen van leerlingen	16
3. Taal	17
3.1 Basisonderwijs	18
3.2 Gespecialiseerd onderwijs	23
3.3 Voortgezet onderwijs	26
4. Rekenen-wiskunde	33
4.1 Basisonderwijs	34
4.2 Gespecialiseerd onderwijs	38
4.3 Voortgezet onderwijs	40
5. Burgerschap	45
5.1 Basisonderwijs	46
5.2 Gespecialiseerd onderwijs	47
5.3 Voortgezet onderwijs	49
6. Digitale geletterdheid	50
6.1 Basisonderwijs	51
6.2 Voortgezet onderwijs	53
Literatuurlijst	54
Overzicht van aankomend onderzoek	56
Eindnoten	57

1.1

Masterplan basisvaardigheden

Met het Masterplan basisvaardigheden werkt het ministerie van OCW samen met scholen aan een duurzame verbetering van de basisvaardigheden bij leerlingen.¹ Dit is belangrijk en waardevol voor onze maatschappij: een leerling die de basisvaardigheden goed beheerst, kan zich ontwikkelen en meedoen in de samenleving.

Het Masterplan basisvaardigheden is een duurzaam en integraal programma, dat bestaat uit verschillende maatregelen. Eén van de maatregelen is de subsidieregeling *Verbetering basisvaardigheden*, waarmee scholen werken aan de basisvaardigheden van hun leerlingen. Inmiddels is 95% van alle leerlingen met deze subsidieregeling bereikt.² Het Masterplan bestaat verder uit beleidsmaatregelen verdeeld over vijf pijlers:

1. een duidelijke opdracht aan het funderend onderwijs;
2. beter zicht op de basisvaardigheden;
3. breder gebruik van bewezen aanpakken;
4. versterken van de taalomgeving, en;
5. extra tijd en ruimte voor kwalitatief goede leraren.

In de Kamerbrief, die tegelijk met deze Monitor verschijnt, leest u meer over de opbrengsten van de subsidieregeling. Ook leest u hier meer over de voortgang op de vijf bovenstaande pijlers.

1.2

Beleidsdoelen

Het Masterplan wil de basisvaardigheden van leerlingen duurzaam verbeteren. Maar wat bedoelen we hier precies mee? En wanneer is het programma een succes? Om dit concreet te maken, zijn in 2023 beleidsdoelen geformuleerd:³

1. *De basis op orde* - Met het Masterplan streven we ernaar dat de basis bij alle leerlingen aan het einde van schooljaar 2027-2028 op orde is. Wat de basis is, varieert per groep en leerjaar (zie Tabel 1). Aan het eind van het basisonderwijs is de basis minimaal referentieniveau 1F. Dit is een logische tussenstap naar referentieniveau 2F, dat leerlingen uiteindelijk moeten beheersen om voldoende geletterd en gecijferd te zijn.
2. *De aansluiting op orde* - Voor veel leerlingen is de basis niet voldoende. Zij kunnen meer aan. Voor deze leerlingen leggen we de lat daarom hoger. Aan het einde van schooljaar 2027-2028 moet voor deze groep leerlingen ook de aansluiting op het vervolgonderwijs op orde zijn. De stap die hiervoor gezet moeten worden, varieert per schoolsoort (zie Tabel 1).

Tabel 1 - Schematische weergave beleidsdoelen naar schoolsoort (bron: Ministerie van OCW, 2023)

	Beleidsdoelen	Taal	Rekenen-wiskunde	Moment in de schoolloopbaan
bao	<i>basis op orde</i>	1F	1F	eind bao
	<i>aansluiting op orde</i>	2F	1S	voor een goede start op vmbo-t, havo, vwo
vo	<i>basis op orde</i>	2F	2F	eind vo (excl. praktijkonderwijs)
	<i>aansluiting op orde</i>	3F	2S	eind vmbo-gt
		3F	3S	eind havo
		4F	3S	eind vwo

Wat is een referentieniveau?

De referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen schrijven voor wat leerlingen moeten kennen en kunnen op het gebied van taal en rekenen. De referentieniveaus zijn vastgelegd in de wet en het Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen.

Taal

De referentieniveaus taal bestaan uit de domeinen mondelinge taalvaardigheid, lezen, schrijven en ‘begrippenlijst en taalverzorging’. Voor het domein lezen betekent referentieniveau 1F onder andere dat “een leerling eenvoudige teksten kan lezen over alledaagse onderwerpen en over onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld”. Beheerst een leerling ook niveau 2F, dan kan de leerling “teksten lezen over alledaagse onderwerpen, onderwerpen die aansluiten bij de leefwereld van de leerling én onderwerpen die verder van de leerling af staan”.

Rekenen-wiskunde

De referentieniveaus rekenen bestaan uit de domeinen getallen, verhoudingen, 'meten en meetkunde' en verbanden. Voor het domein 'meten en meetkunde' betekent referentieniveau 1F onder andere dat een leerling kennis heeft van veelgebruikte meetkundige begrippen, zoals rond, recht, vierkant en horizontaal. Leerlingen die 1S beheersen hebben ook kennis van (standaard)oppervlaktelaten, zoals km^2 , m^2 , dm^2 en cm^2 .

Meer informatie over de referentieniveaus vindt u in het [Referentiekader taal en rekenen](#).

Tussendoelen

Ook tussentijds volgen we kritisch hoe het Masterplan ervoor staat. Daarom zijn naast de bovengenoemde beleidsdoelen ook tussendoelen geformuleerd:

- We verwachten bij scholen die gebruik maken van de subsidieregeling *Verbetering basisvaardigheden* na afloop van de subsidieperiode een trendbreuk te zien ten opzichte van de periode voor de subsidie.
- Eind schooljaar 2025-2026 verwachten we halverwege te zijn met het dichten van het gat tussen de situatie aan het begin van het Masterplan en de situatie waarin de *basis op orde* is.

Zo is voor iedereen duidelijk wat we wanneer verwachten en kunnen we de voortgang van het Masterplan op passende momenten volgen.

1.3

Monitor basisvaardigheden

Zicht op prestaties

Om de basisvaardigheden van leerlingen te verbeteren, is het belangrijk dat scholen weten hoe hun leerlingen ervoor staan. Ook op stelselniveau is dit inzicht belangrijk: alleen zo kunnen we beoordelen of beleid het gewenste effect heeft en de beleidsdoelen van het Masterplan worden bereikt. In deze jaarlijkse Monitor brengen wij daarom de prestaties van leerlingen op de basisvaardigheden in beeld.

Combinatie van onderzoeken

De Monitor basisvaardigheden combineert de uitkomsten van eerder uitgevoerd onderzoek met onderzoek dat specifiek voor deze Monitor is uitgevoerd, zoals de NCO-rapportages (zie onderstaand kader voor een toelichting). Zo creëren we een samenhangend beeld van de prestaties van leerlingen. In deze Monitor staan de volgende onderzoeken centraal:

1. Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs

Het Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs (NCO) maakt gebruik van gegevens uit leerlingvolgsystemen (lvs) in het basisonderwijs. In schooljaar 2024-2025 namen circa 4.600 scholen deel aan het NCO-lvs project. Voor deze Monitor brengen de onderzoekers de landelijke vaardigheidsscores van leerlingen in groep 3 t/m 7 in kaart. Dit doen zij voor de domeinen lezen, taalverzorging en rekenen. Ook kijken ze naar verschillen tussen leerlingen en scholen. In deze Monitor vatten we de belangrijkste bevindingen samen. De volledige analyses vindt u in het beleidsrapport van NCO, dat tegelijk met deze Monitor verschijnt.

2. Doorstroomtoets

Leerlingen in groep 8 maken de doorstroomtoets. Deze toets laat zien welk niveau leerlingen hebben op het gebied van taal en rekenen. De doorstroomtoets is niet alleen een hulpmiddel voor het schooladvies van leerlingen, maar biedt ook inzicht in de niveaus waarmee leerlingen het basisonderwijs verlaten. In deze Monitor vatten we daarom de belangrijkste uitkomsten van de doorstroomtoets samen. Meer informatie vindt u in het [onderzoeksrapport van het College voor Toetsen en Examens \(CvTE\)](#).

3. Cito onderbouw vo

In opdracht van het ministerie van OCW onderzoekt Cito de vaardigheidsscores van leerlingen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Dat doen zij op drie onderdelen van het Cito volgsysteem voortgezet onderwijs (cvvo): Nederlands leesvaardigheid, Nederlands woordenschat en rekenen-wiskunde. In deze Monitor vatten we de belangrijkste bevindingen samen. De volledige analyses vindt u in het onderzoeksrapport van Cito, dat tegelijk met deze Monitor verschijnt.

4. Examens

Jaarlijks brengt de Examenmonitor van DUO de resultaten van de eindexamens in het vo in beeld. In deze Monitor rapporteren we onder andere over de gemiddelde SE-, CE- en eindcijfers voor Nederlands en wiskunde, plus het aandeel onvoldoendes voor deze vakken. Meer informatie vindt u in het [onderzoeksrapport van DUO](#). Aanvullend op de Examenmonitor onderzochten het CvTE en Stichting Cito hoe het vaardigheidsniveau van eindexamenleerlingen zich heeft ontwikkeld. Ook deze uitkomsten vatten we in de Monitor samen.

5. Peilingsonderzoeken

Er zijn diverse nationale en internationale peilingsonderzoeken waarin de basisvaardigheden centraal staan. Dit type onderzoek wordt onder een steekproef van leerlingen uitgevoerd en periodiek herhaald: om de 3 tot 7 jaar. Denk bijvoorbeeld aan PISA of aan Peil.onderwijs van de Inspectie van het Onderwijs. Een deel van de vaardigheden in deze onderzoeken wordt niet getoetst in lvs- of andere toetsen, zoals de doorstroomtoets. Ook laten internationale onderzoeken zien hoe Nederland presteert ten opzichte van andere landen. In deze Monitor gaan we daarom ook in op de belangrijkste bevindingen uit nationale en internationale peilingsonderzoeken.

6. Cohortonderzoek en stroomdata

In deze Monitor kijken we niet alleen naar de prestaties van leerlingen op de basisvaardigheden, maar ook hoe zij hun schoolperiode doorlopen. Veranderingen hierin kunnen namelijk invloed hebben op het beeld dat volgt uit onderzoeken over hun leerprestaties. DUO brengt in opdracht van OCW daarom jaarlijks in beeld hoe leerlingen door het onderwijs stromen. In hoeverre blijven leerlingen bijvoorbeeld zitten of is er sprake van op- of afstroom? In deze Monitor staan we stil bij de meest opvallende resultaten.

Twee vergelijkingsjaren

Het Masterplan basisvaardigheden is in 2022 van start gegaan. Het ligt dus voor de hand om in deze Monitor de vergelijking te maken met de prestaties van leerlingen eind schooljaar 2021-2022. In dat schooljaar kwam ook een einde aan diverse coronamaatregelen en schoolsluitingen. Deze gebeurtenissen hebben het onderwijs ernstig verstoord: 2022 is daarom een bijzonder jaar. Om die reden maken we in deze Monitor ook steeds de vergelijking met schooljaar 2018-2019, het laatste schooljaar pre-corona.

Aandachtspunten

We geven lezers van deze Monitor graag een aantal aandachtspunten mee, die helpen bij het interpreteren van de uitkomsten:

1. Er is niet voor alle leerlingen of basisvaardigheden evenveel informatie beschikbaar. Dit betekent niet dat deze leerlingen of vaardigheden minder belangrijk zijn: vaak zijn er praktische en inhoudelijke uitdagingen waardoor informatie ontbreekt. Dit jaar is er bijvoorbeeld geen nieuw onderzoek beschikbaar voor de basisvaardigheden burgerschap en digitale geletterdheid. Deze hoofdstukken bevatten daarom dezelfde informatie als de Monitor basisvaardigheden 2024.
2. Een ander aandachtspunt is het verschil tussen *high-stakes* en *low-stakes* toetsen. Aan bepaalde onderzoeken, zoals nationale en internationale peilingsonderzoeken, zijn geen consequenties verbonden. Dit betekent dat het niet uitmaakt welke score een leerling haalt. Deze toetsen noemen we *low-stakes* toetsen. Er zijn ook toetsen waar het wél uitmaakt welke score een leerling haalt. Dit geldt bijvoorbeeld voor de doorstroomtoets. Dit is een *high-stakes* toets: het resultaat is belangrijk voor de overgang naar het vo. Ook speelt deze toets een rol in de beoordeling van scholen door de Inspectie. Het verschil in prestaties op *low-stakes* en *high-stakes* toetsen is een bekend fenomeen, waar we ook in deze Monitor rekening mee moeten houden.⁴ Ook andere factoren, zoals het afnamemoment en de manier waarop een toets wordt afgenomen, kunnen de uitkomsten beïnvloeden.

3. Bij de start van het Masterplan is ervoor gekozen om de referentieniveaus taal en rekenen te hanteren als indicator voor onze beleidsdoelen. De actualisatie van de kerndoelen en examenprogramma's leidt mogelijk tot een aanpassing van de referentieniveaus. Het is namelijk van belang dat de referentieniveaus aansluiten op de nieuwe kerndoelen en examenprogramma's, en dus op het onderwijs in de klas. Het implementeren van het nieuwe curriculum zal meerdere jaren in beslag nemen. Tot die tijd gebruiken we de bestaande referentieniveaus als indicator voor de beleidsdoelen van het Masterplan.

Verhouding tot de Staat van het Onderwijs

De Inspectie rapporteert in het voorjaar in de Staat van het Onderwijs over de kwaliteit van het onderwijs. De onderzoeken die de Inspectie daarvoor gebruikt, overlappen deels met de onderzoeken die we in deze Monitor beschrijven. Omdat het voor het Masterplan belangrijk is zo snel mogelijk over onderzoeksresultaten te beschikken, publiceren we deze Monitor in het najaar. Ook zijn er duidelijke inhoudelijke verschillen tussen de Staat van het Onderwijs en deze Monitor. Zo worden de prestaties van leerlingen door de Inspectie in een breder perspectief geplaatst, terwijl de Monitor focust op de basisvaardigheden.

1.4

Leeswijzer

Hoofdstuk 2: Masterplan basisvaardigheden: waar staan we nu?

In hoofdstuk 2 koppelen we de belangrijkste inzichten uit deze Monitor aan de beleidsdoelen van het Masterplan.

Hoofdstuk 3 t/m 6: De basisvaardigheden in beeld

In hoofdstuk 3 tot en met 6 gaan we in op de prestaties van leerlingen op de vier basisvaardigheden. We bespreken al het beschikbare onderzoek per hoofdstuk. Hierdoor biedt de Monitor, per basisvaardigheid, een gedetailleerd en sectoroverstijgend beeld. De basisvaardigheden komen in deze volgorde aan bod:

- Hoofdstuk 3: Taal
- Hoofdstuk 4: Rekenen-wiskunde
- Hoofdstuk 5: Burgerschap
- Hoofdstuk 6: Digitale geletterdheid

Er is dit jaar geen nieuw onderzoek naar burgerschap en digitale geletterdheid beschikbaar. Deze hoofdstukken bevatten daarom geen nieuwe informatie ten opzichte van de Monitor basisvaardigheden 2024. Ook is er dit jaar geen nieuw internationaal peilingsonderzoek, zoals PISA, beschikbaar. Om een zo volledig mogelijk beeld te schetsen, herhalen we in hoofdstuk 2 en 3 daarom de resultaten van de meest recente internationale peilingsonderzoeken. Dit doen we ook wanneer nieuw nationaal peilingsonderzoek ontbreekt, tenzij het meest recente onderzoek dusdanig verouderd is dat dit geen relevante toevoeging meer vormt.

Veelgebruikte afkortingen:

bao	basisonderwijs
sbao	speciaal basisonderwijs
so	speciaal onderwijs
vo	voortgezet onderwijs
vso	voortgezet speciaal onderwijs
lvs	leerlingvolgsysteem
NCO	Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs
Inspectie	Inspectie van het Onderwijs
CvTE	College voor Toetsen en Examen
E-toets	eindtoets
CE	centraal examen
SE	schoolexamen

2. Waar staan we nu?

2.1

Inleiding

In deze Monitor bespreken we diverse onderzoeken. Samen schetsen zij een volledig beeld van de leerprestaties van Nederlandse leerlingen. Ook helpt dit ons beoordelen in hoeverre de beleidsdoelen van het Masterplan worden bereikt. Om dit expliciet te maken, verbinden we de leerprestaties van leerlingen in dit hoofdstuk aan de beleidsdoelen van het Masterplan.⁵ Zo ziet u in één oogopslag welke stappen er nog gezet moeten worden om de beleidsdoelen in schooljaar 2027-2028 te bereiken.

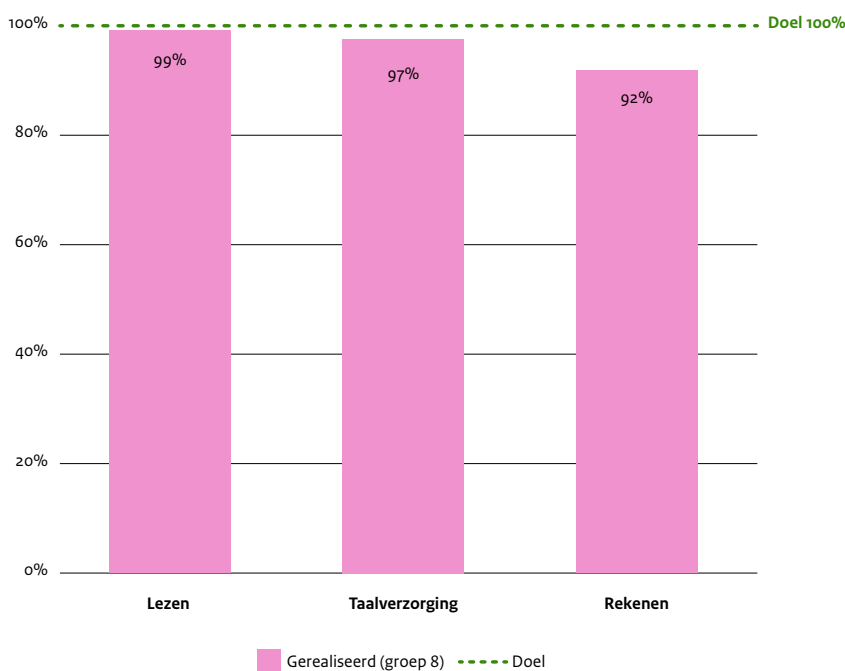
2.2

De tussenstand in het basisonderwijs

Basis is bijna op orde

Voor taal en rekenen-wiskunde is de *basis op orde* als leerlingen aan het einde van het basisonderwijs minimaal referentieniveau 1F halen. Dit doel moet bereikt zijn aan het einde van schooljaar 2027-2028. In Figuur 1 is te zien in hoeverre dit doel op dit moment gerealiseerd is. Voor lezen behaalt 99% van de leerlingen eind groep 8 minimaal referentieniveau 1F, voor taalverzorging 97%. Voor rekenen haalt 92% van de leerlingen minimaal niveau 1F.

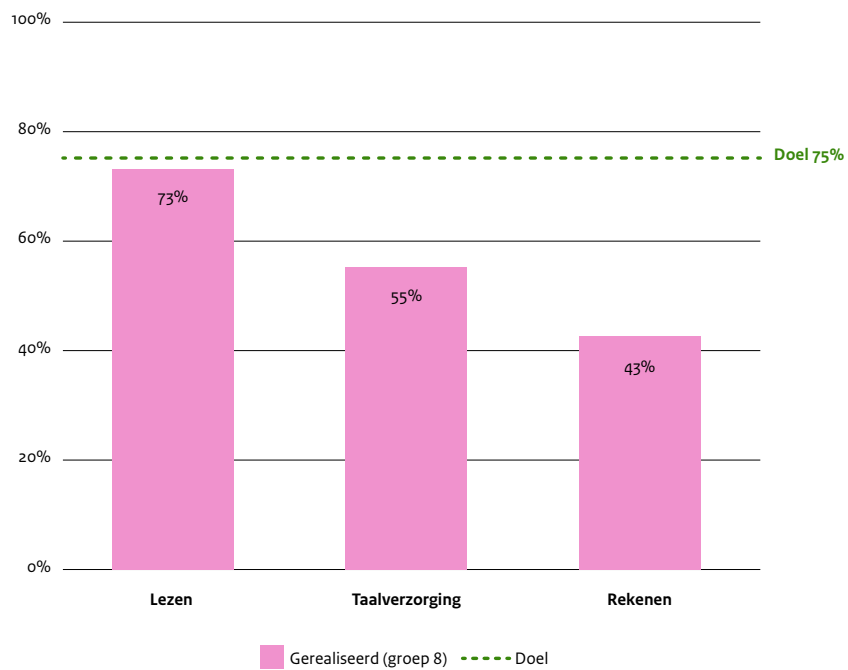
Figuur 1 - Beleidsdoel “de basis op orde” (minimaal niveau 1F) in schooljaar 2024-2025

Aansluiting nog niet altijd op orde

In Nederland stroomt circa driekwart van de leerlingen na de basisschool door naar vmbo-gt, havo of vwo.⁶ Om de aansluiting op orde te hebben, is als doel gesteld dat deze leerlingen aan het einde van het basisonderwijs ook niveau 2F (taal)/1S (rekenen) halen. Ook dit doel is gesteld voor het einde van schooljaar 2027-2028. Voor leesvaardigheid is dit doel al zo goed als gerealiseerd: 73% van de leerlingen beheerst in schooljaar 2024-2025 referentieniveau 2F. Voor taalverzorging beheerst ruim de helft (55%) van de leerlingen het beoogde niveau en voor rekenen is dit iets minder dan de helft (43%).

Figuur 2 - Beleidsdoel “de aansluiting op orde” (minimaal niveau 2F/15) in schooljaar 2024-2025

2.3

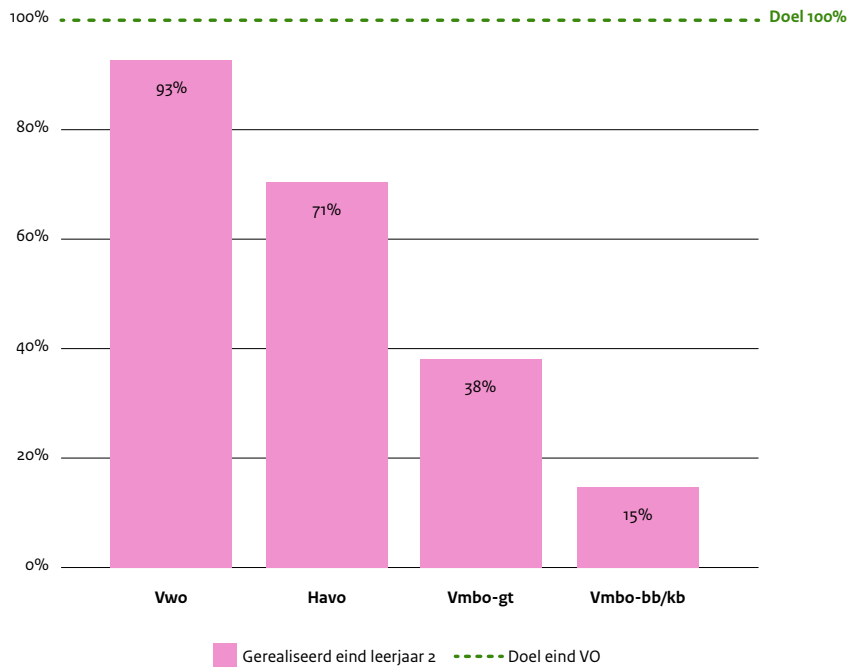
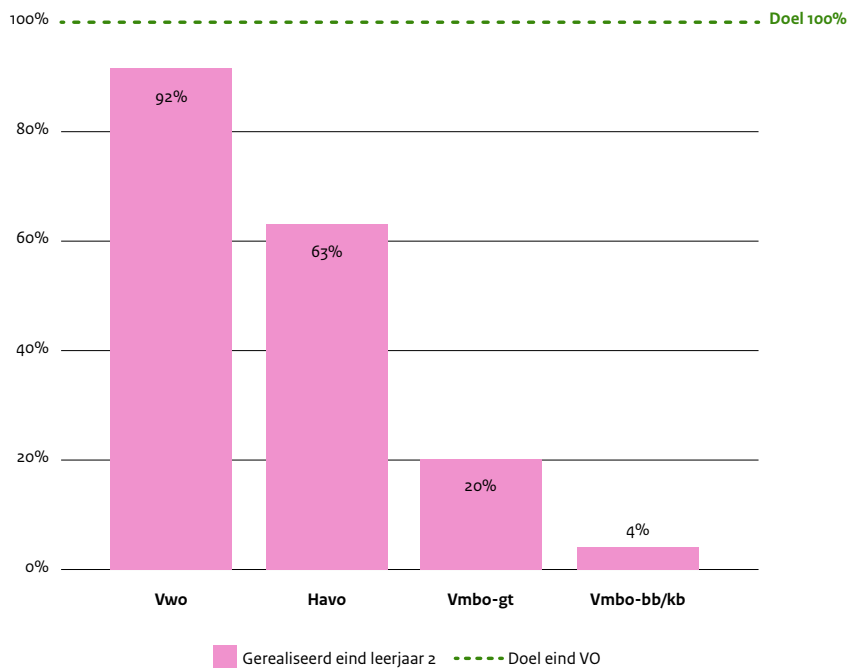
De tussenstand in het voortgezet onderwijs

Uitdagingen voor taal en rekenen-wiskunde

Aan het eind van het vmbo, havo en vwo is de *basis op orde* als leerlingen voor taal en rekenen-wiskunde minimaal referentieniveau 2F beheersen. De aansluiting op het vervolgonderwijs is op orde als, aan het eind van het vo, havisten niveau 3F beheersen voor taal en rekenen-wiskunde en vwo-leerlingen niveau 4F (taal) en 3F (rekenen-wiskunde). Ook deze doelen gelden voor eind schooljaar 2027-2028.

Er is op dit moment geen direct zicht op de referentieniveaus die leerlingen aan het eind van het vo halen. De eindexamens Nederlands en wiskunde toetsen een bepaald deel van het examenprogramma, maar niet of een referentieniveau wordt behaald. Ook is wiskunde voor een deel van de examenleerlingen geen examenvak. We kunnen aan de hand van verschillende bronnen wél iets zeggen over de vaardigheden en schoolsoorten waar de uitdaging om de *basis op orde* te krijgen waarschijnlijk het grootst is. We weten aan de hand van lvs-toetsen bijvoorbeeld hoe leerlingen *aan het einde van leerjaar 2*⁷ presteren (zie Figuur 3 en Figuur 4).

Beide figuren laten zien dat met name vmbo-leerlingen in leerjaar 2 nog een weg te gaan hebben voor de *basis aan het eind van het vo op orde* is. Dat geldt voor rekenen-wiskunde meer dan voor leesvaardigheid. Bij vwo-leerlingen is de basis in leerjaar 2 al behoorlijk op orde, met percentages van boven de 90% (93% leesvaardigheid, 92% rekenen-wiskunde). Voor de havo is er nog een groter gat te overbruggen, met percentages van 71% (leesvaardigheid) en 63% (rekenen-wiskunde). Een belangrijke kanttekening is dat het per schoolsoort verschilt hoeveel jaar leerlingen na leerjaar 2 nog hebben om uiteindelijk op het beoogde niveau te komen (en, voor wie doorstroomt naar het hoger onderwijs, ook *de aansluiting op orde* te krijgen). Vwo-leerlingen en havisten hebben hier meer tijd voor dan leerlingen op het vmbo, terwijl de uitdaging daar groot is. Een andere kanttekening is dat de cijfers afkomstig zijn uit lvs-toetsen, die voor leerlingen over het algemeen weinig consequenties hebben. Dit kan hun inzet – en dus prestaties – beïnvloeden. Desondanks lijkt het niet waarschijnlijk dat alle vmbo-leerlingen twee jaar later, bij het eindexamen, niveau 2F halen.

Figuur 3 - Beleidsdoel “de basis op orde” (voor leesvaardigheid: minimaal niveau 2F) in schooljaar 2024-2025**Figuur 4** - Beleidsdoel “de basis op orde” (voor rekenen-wiskunde: minimaal niveau 2F) in schooljaar 2024-2025

2.4

Schoolloopbanen van leerlingen

Jaarlijks brengt DUO de schoolloopbanen van leerlingen in beeld.⁸ In dit onderzoek kijken zij bijvoorbeeld naar de percentages leerlingen die blijven zitten en op- of afstromen naar een ander schoolniveau. Veranderingen in deze cijfers kunnen invloed hebben op de leerprestaties van leerlingen. Als meer leerlingen blijven zitten in het voor-examenjaar, is het bijvoorbeeld mogelijk dat dit invloed heeft op de slagingspercentages en gemiddelde cijfers van examenleerlingen in het volgende jaar.

Doorstroom basisonderwijs stabiel

In het basisonderwijs zien we de afgelopen jaren weinig veranderingen in de doorstroom van leerlingen. Leerlingen doorlopen het basisonderwijs in nagenoeg dezelfde snelheid als pre-corona. Basisschoolleerlingen ontvingen de afgelopen jaren ook relatief stabiele toetsadviezen. De grootste wijziging zien we in het aandeel leerlingen met een vwo-toetsadvies. Dit aandeel daalde van zo'n 16% in 2022 naar ruim 11% in 2024. Het aandeel leerlingen met een vmbo-gt/havo-toetsadvies steeg in dezelfde periode, van circa 27% naar ruim 30%. Leerlingen hebben in 2024 wel vaker dan in 2022 een hoger definitief schooladvies dan hun toetsadvies.

Grotere impact in het vo

In het vo is de impact van de pandemie op de schoolloopbanen van leerlingen groter. Direct na het uitbreken van de coronapandemie bleven vo-leerlingen minder vaak zitten. In de jaren daarna volgt dit percentage weer de licht stijgende trend die voor de pandemie was ingezet. Ten opzichte van voorgaand schooljaar is het aandeel leerlingen dat blijft zitten wel gedaald: van 6,5% in schooljaar 2023-2024 naar 6,1% in schooljaar 2024-2025.

In 2025 is 90,2% van de kandidaten geslaagd voor het eindexamen. Dit is 1,3% minder dan één jaar eerder, zo blijkt uit de Examenmonitor 2025 van DUO.⁹ Dit betekent dat de slagingspercentages de afgelopen drie jaar nog iets lager zijn dan pre-corona. In de periode vóór de pandemie waren de slagingspercentages stabiel: ze schommelden rond de 92%. Wel moeten we opmerken dat leerlingen, met name op het vmbo-bb, vaker niet deelnemen aan het examen. Op het vmbo-gt en vmbo-kb is dit aandeel in 2025 iets hoger dan in 2024, terwijl dit aandeel op het havo en vwo vergelijkbaar is.

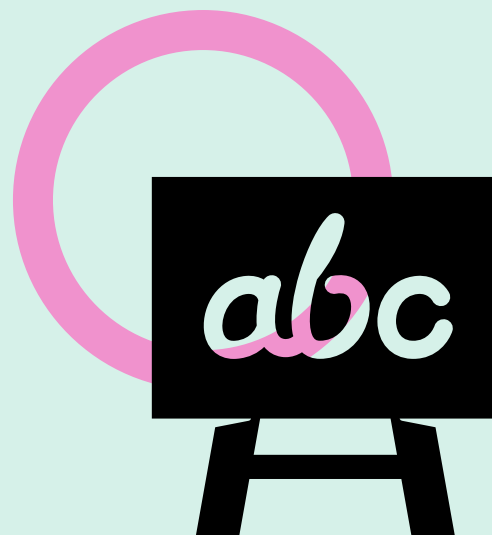
3. Taal

Taal toegelicht

In het publieke debat wordt de basisvaardigheid taal vaak vernauwd tot leesvaardigheid. De leesvaardigheid van leerlingen staat dan ook centraal in veel onderzoeken. Taal is echter meer dan lezen: het beslaat ook de domeinen mondelinge taalvaardigheid (*gesprekken, luisteren en spreken*), schrijven en taalverzorging.

Kernpunten

- De taalvaardigheid van groep 3-leerlingen laat een stijgende lijn zien.
- Eind groep 8 halen bijna alle basisschoolleerlingen minimaal referentieniveau 1F voor lezen. Voor taalverzorging heeft 97% van de leerlingen dit niveau bereikt.
- In de onderbouw van het vo dalen de vaardigheidsscores voor leesvaardigheid en woordenschat. Ook het percentage vo-leerlingen dat eind leerjaar 2 minimaal referentieniveau 2F beheerst voor leesvaardigheid is op de meeste schoolsoorten gedaald.

3.1 Basisonderwijs

3.1.1 Jaarlijks onderzoek

LVS-data groep 3 t/m 7

Scores begrijpend lezen en spelling relatief stabiel

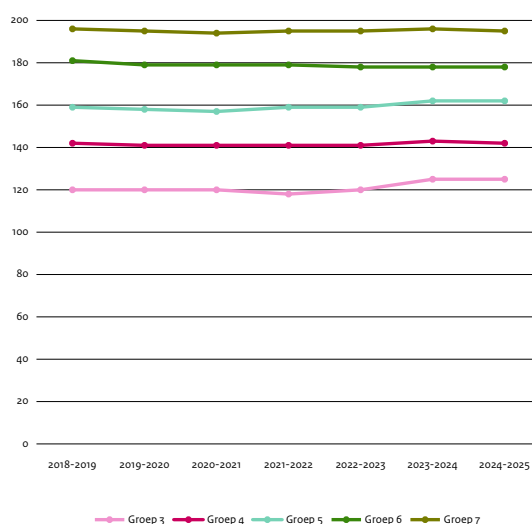
Het Nationaal Cohortonderzoek (NCO) brengt aan de hand van lvs-gegevens in beeld hoe de taalvaardigheid van leerlingen in groep 3 tot en met 7 zich ontwikkelt. Uit deze analyses blijkt dat de vaardigheidsscores van leerlingen bij begrijpend lezen en spelling relatief stabiel zijn (zie Figuur 5). Dit geldt zowel voor de vergelijking met pre-corona als met schooljaar 2021-2022, waarin het Masterplan van start ging. Wel zien we verschillen tussen groepen leerlingen:

- De vaardigheidsscores eind groep 3, 4 en 5 laten bij begrijpend lezen een stijgende lijn zien. In groep 3 zien we zelfs een betekenisvolle toename van de scores in schooljaar 2024-2025 ten opzichte van de pre-corona scores. Dit verschil ontstaat met name tussen schooljaar 2022-2023 en 2023-2024. Bij spelling zien we in groep 3 een vergelijkbaar beeld.
- Hoewel de scores voor begrijpend lezen in groep 6 en 7 enigszins onder het niveau van schooljaar 2018-2019 liggen, zijn de verschillen dermate klein dat ze verwaarloosbaar zijn. Bij spelling zijn met name de vaardigheidsscores van groep 5-leerlingen lager dan pre-corona.

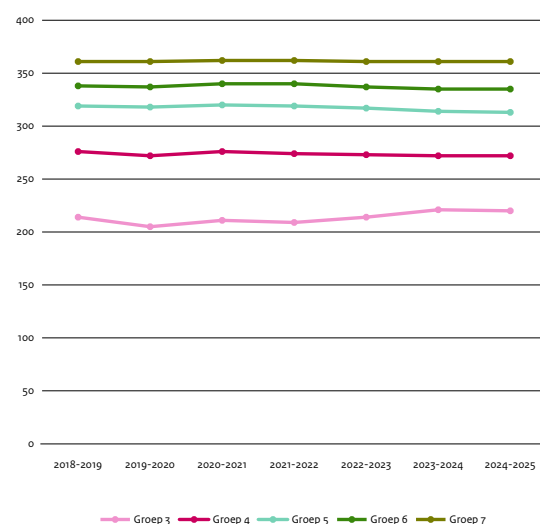
Figuur 5 - Ontwikkeling vaardigheidsscores E-toets begrijpend lezen en spelling groep 3 t/m 7 (bron: NCO, 2025)

Absolute vaardigheidsscores

Begrijpend lezen

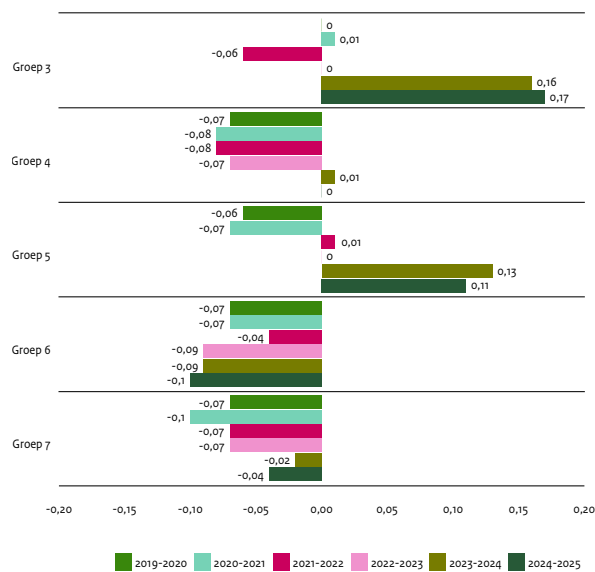

Spelling

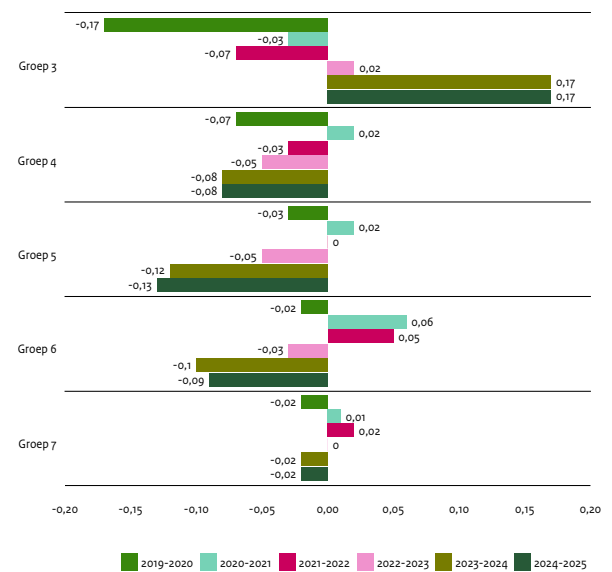

Gestandaardiseerde vaardigheidsscores (gestandaardiseerd op de gemiddelde score in schooljaren 2017-2018 en 2018-2019)

Begrijpend lezen

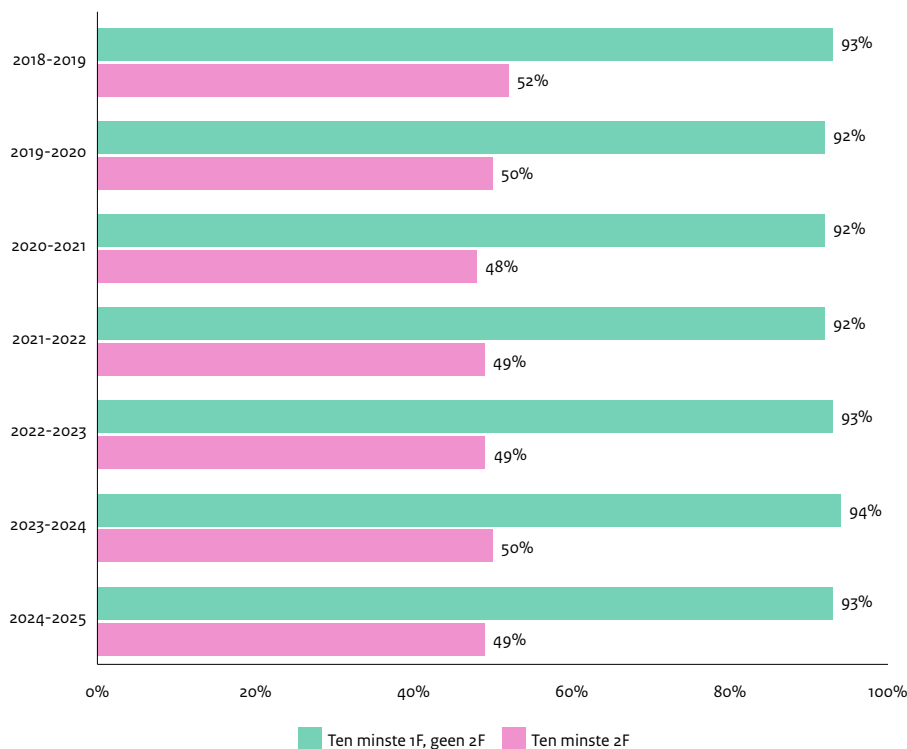
Spelling

Aandeel groep 6- en groep 7-leerlingen dat minimaal 1F haalt is stabiel

Voor begrijpend lezen worden de leerprestaties in groep 6 en 7 ook uitgedrukt in referentieniveaus. Als we hiernaar kijken, valt op dat het percentage leerlingen dat minimaal niveau 1F haalt zowel in groep 6 als in groep 7 over de jaren heen stabiel is (zie Figuur 6 voor percentages eind groep 7). Het percentage groep 7-leerlingen dat minimaal niveau 2F haalt, is in de schooljaren 2024-2025 en 2021-2022 gelijk (49%), maar wel iets lager dan pre-corona (52%).

Figuur 6 - Percentage leerlingen dat eind groep 7 minimaal referentieniveau 1F of 2F beheerst voor begrijpend lezen (bron: NCO, 2025)

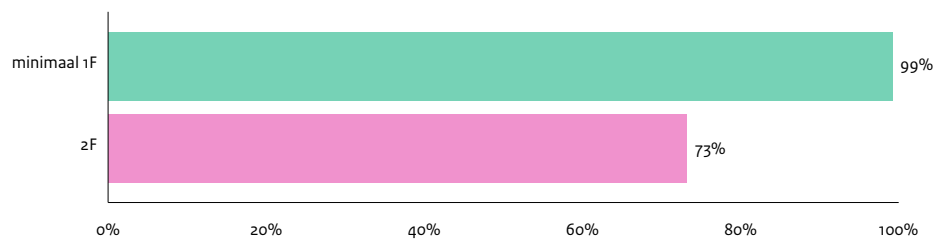
Doorstroomtoets groep 8

Bijna alle leerlingen beheersen niveau 1F voor lezen en taalverzorging

De doorstroomtoets van schooljaar 2024-2025 laat zien dat nagenoeg alle groep 8-leerlingen (99%, zie Figuur 7) minimaal referentieniveau 1F beheersen voor lezen.¹⁰

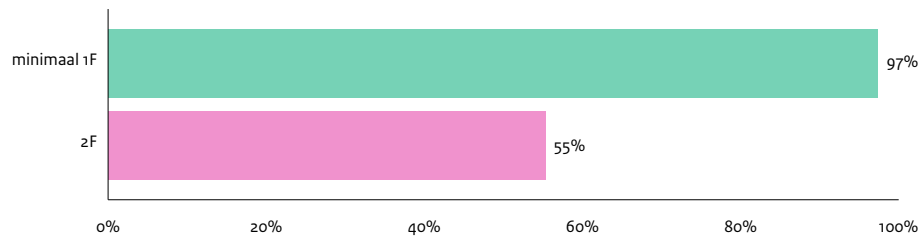
De doelstelling van het Masterplan voor schooljaar 2027-2028, namelijk dat leerlingen aan het einde van het basisonderwijs minimaal niveau 1F halen, is daarmee zo goed als gerealiseerd. Voor een goede aansluiting op het vervolgonderwijs is het belangrijk dat zoveel mogelijk leerlingen ook referentieniveau 2F halen. In schooljaar 2024-2025 geldt dit voor bijna driekwart (73%) van de groep 8-leerlingen. Deze uitkomst is vergelijkbaar met de uitkomsten van vorig schooljaar.¹¹

Figuur 7 - Percentage leerlingen in het basisonderwijs dat o.b.v. de doorstroomtoets 2024-2025 niveau 1F of 2F haalt voor lezen (bron: CvTE, 2025)

Ook voor taalverzorging beheersen bijna alle leerlingen (97%, zie Figuur 8) minimaal referentieniveau 1F. Ruim de helft van de leerlingen (55%) beheerst ook referentieniveau 2F, dat nodig is voor een goede aansluiting op het vervolgonderwijs. Dit is vergelijkbaar met vorig schooljaar.

Figuur 8 Percentage leerlingen in het basisonderwijs dat o.b.v. de doorstroomtoets 2024-2025 niveau 1F of 2F haalt voor taalverzorging (bron: CvTE, 2025)

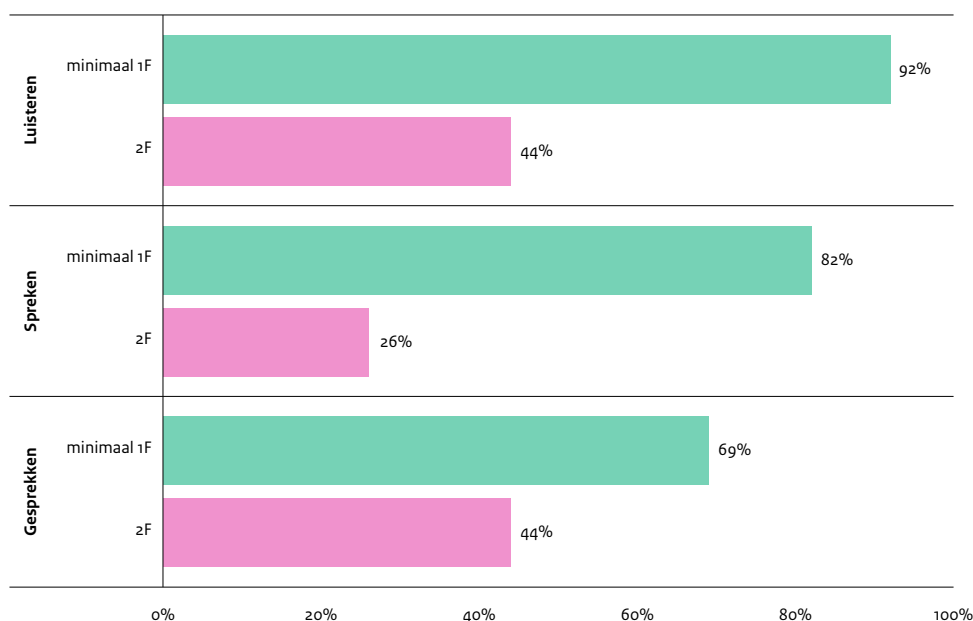
3.1.2 Peilingsonderzoeken

Peilingsonderzoek Inspectie

Mondelinge taalvaardigheid: 9 op de 10 leerlingen haalt minimaal niveau 1F voor luisteren

De Inspectie heeft aan het eind van schooljaar 2023-2024 de mondelinge taalvaardigheid van leerlingen in kaart gebracht. Zeven jaar eerder, in schooljaar 2016-2017, vond het vorige peilingsonderzoek plaats. Uit de meest recente cijfers blijkt dat leerlingen aan het eind van het basisonderwijs het best scoren op luisteren: voor dit onderdeel beheerst 92% van de groep 8-leerlingen minimaal niveau 1F (zie Figuur 9). Bijna de helft (44%) van de leerlingen beheerst ook niveau 2F. Minder leerlingen beheersen deze referentieniveaus voor spreken en gesprekken voeren. Voor spreken beheerst 82% van de leerlingen minimaal niveau 1F, 26% beheerst ook niveau 2F. Voor het voeren van gesprekken haalt 69% minimaal niveau 1F, 44% haalt ook niveau 2F.

Figuur 9 - Percentage leerlingen dat aan het eind van het basisonderwijs niveau 1F of 2F haalt voor mondelinge taalvaardigheid (Inspectie, 2025)

Internationaal peilingsonderzoek

PIRLS 2021: leesvaardigheid van 10-jarigen na pandemie gedaald

De meest recente internationale peiling¹² op het gebied van leesvaardigheid is alweer enkele jaren oud, en stamt uit 2021. In dit onderzoek kwam de gemiddelde leesvaardigheidsscore van 10-jarigen uit op 527 punten. Dit is 18 punten lager dan in 2016, toen leerlingen gemiddeld 545 punten scoorden. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de coronapandemie: de meting vond kort na de tweede schoolsluiting plaats. Het leesniveau van Nederlandse leerlingen is hierdoor ongeveer gelijk aan het gemiddelde van leerlingen uit 21 andere Westerse landen. Nederlandse leerlingen halen wel minder vaak dan voorheen een gemiddeld of hoog leesniveau. Het hoge vaardigheidsniveau is in 2021 door 37% van de leerlingen gehaald, ten opzichte van 48% in 2016. In schooljaar 2025-2026 wordt PIRLS opnieuw afgenomen.

3.2 Gespecialiseerd onderwijs

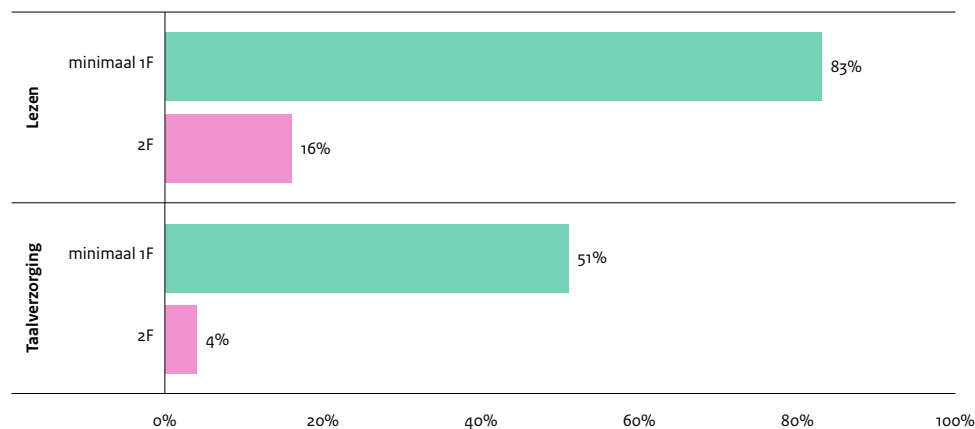
3.2.1 Jaarlijks onderzoek

Doorstroomtoets

Ruim 8 op de 10 sbao-leerlingen haalt minimaal niveau 1F voor lezen

In schooljaar 2024-2025 haalt 83% van de sbao-leerlingen minimaal referentieniveau 1F voor lezen (zie Figuur 10). Voor taalverzorging geldt dat 51% minimaal dit referentieniveau beheerst. Een klein percentage van deze leerlingen haalt ook niveau 2F. Voor lezen (16%) ligt dit percentage hoger dan voor taalverzorging (4%).

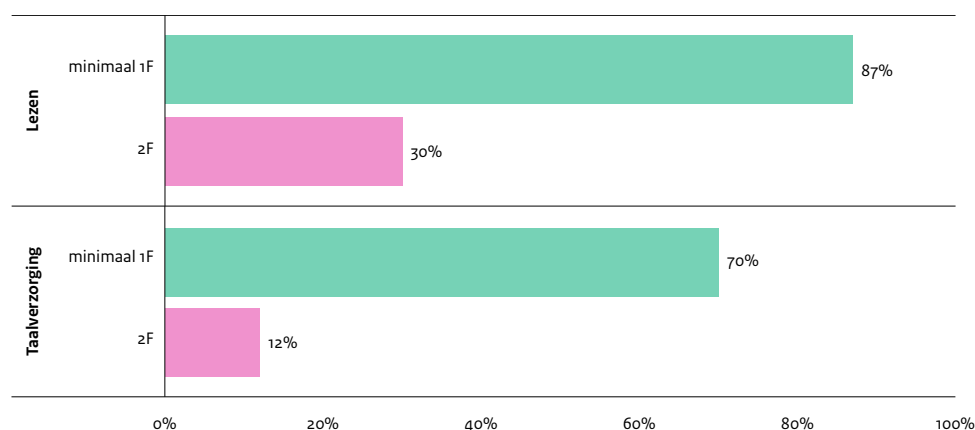
Figuur 10 - Percentage leerlingen in het sbao dat o.b.v. de doorstroomtoets 2024-2025 niveau 1F of 2F haalt voor lezen en taalverzorging (bron: CvTE, 2025)

Merendeel so-leerlingen haalt minimaal 1F voor lezen en taalverzorging

Ook in het so halen de meeste leerlingen minimaal niveau 1F voor lezen (87%) en taalverzorging (70%; zie Figuur 11). Net als in het sbao beheersen meer so-leerlingen ook referentieniveau 2F voor lezen (30%) dan voor taalverzorging (12%).

Figuur 11 Percentage leerlingen in het so dat o.b.v. de doorstroomtoets 2024-2025 niveau 1F of 2F haalt voor lezen en taalverzorging (bron: CvTE, 2025)

Eindexamens

Eindcijfer vso-kandidaten varieert per onderwijssoort

Een leerling in het vso kan op verschillende manieren een diploma halen. Als de vso-school een eigen examenlicentie of een examensamenwerking met een vo-school (of vavo) heeft, neemt de leerling deel aan de reguliere eindexamens. Verreweg de meeste vso-leerlingen halen hun diploma echter via het staatsexamen. In 2024¹³ deden ruim 3.700 vso-leerlingen staatsexamen; bijna 1.900 van hen namen deel aan het staatsexamen Nederlands.¹⁴

Havoleerlingen uit het vso haalden in 2024 een hoger eindcijfer voor het staatsexamen Nederlands dan in 2023 en 2022: gemiddeld een 6,5 ten opzichte van een 6,3 in 2023 en 2022. Ook de gemiddelde eindcijfers van vmbo-gt-leerlingen uit het vso zijn in 2024 hoger dan in 2023 en 2022 (6,6 t.o.v. 6,5 en 6,4). Vmbo-bb/kb-leerlingen zagen hun eindcijfer tussen 2023 en 2024 licht dalen (6,4 t.o.v. 6,5). Ten opzichte van examenjaar 2022 is deze daling echter niet zichtbaar. Vwo-leerlingen haalden in zowel 2024 en 2023 een 6,4 gemiddeld als eindcijfer.

3.2.2 Peilingsonderzoeken

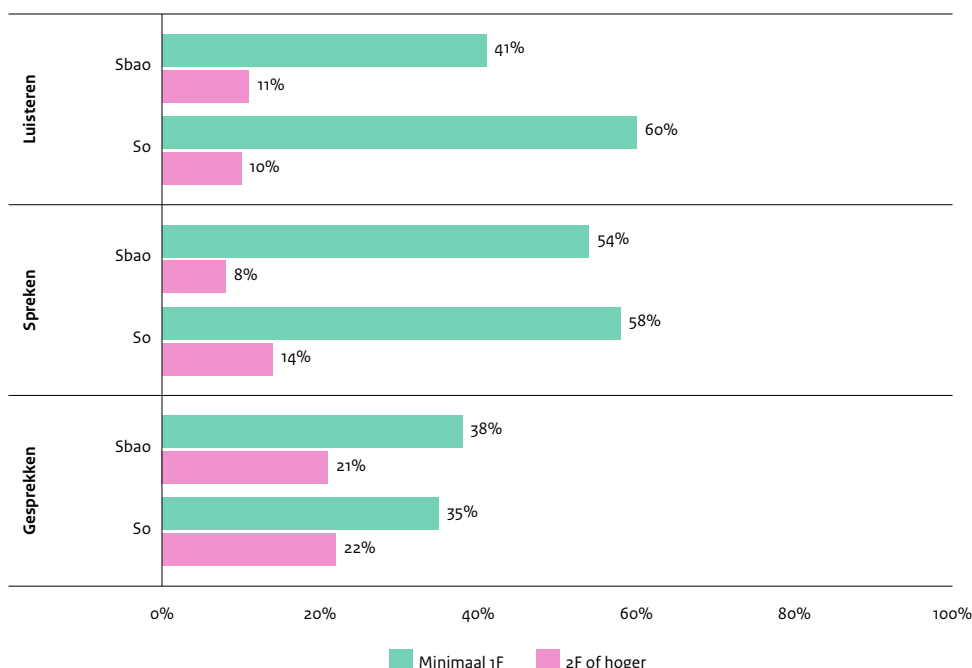
Peilingsonderzoek Inspectie

Mondelinge taalvaardigheid: sbao-leerlingen scoren het best op spreken

De Inspectie heeft aan het eind van schooljaar 2023-2024 de mondelinge taalvaardigheid van leerlingen in kaart gebracht. Ook sbao- en so-leerlingen namen deel aan dit onderzoek. Van de deelnemende sbao-leerlingen beheerst 41% minimaal niveau 1F voor *luisteren* - 11% beheerst ook niveau 2F. Voor *spreken* haalt ruim de helft (54%) minimaal niveau 1F. Van die groep beheerst 8% ook niveau 2F. Als het aankomt op *gesprekken voeren* beheerst 38% van de sbao-leerlingen minimaal niveau 1F en 21% niveau 2F.

So-leerlingen beheersen ongeveer even vaak minimaal niveau 1F voor *luisteren* (60%) als voor *spreken* (58%). Voor *spreken* beheersen zij iets vaker ook niveau 2F. *Gesprekken voeren* op minimaal niveau 1F kan 35% van de so-leerlingen, en één op de vijf beheerst ook niveau 2F.

Figuur 12 - Percentage leerlingen dat aan het eind van het sbao of so niveau 1F of 2F haalt voor mondelinge taalvaardigheid (Inspectie, 2025)

François Vatel in Den Haag

Zo maakt vmbo-school François Vatel taal en rekenen écht nuttig

Op vmbo François Vatel in Den Haag leren leerlingen taal en rekenen niet alleen uit boeken, maar ook in de keuken, bakkerij en studio. Ze lezen recepten, berekenen verhoudingen en presenteren hun werk met duidelijke taal. Zo krijgen basisvaardigheden betekenis. De school biedt meerdere richtingen aan, zoals Horeca, Bakkerij & Recreatie en Media Vormgeving & ICT. Leerlingen komen uit de hele regio en leren het beste door te doen. Daarom zijn taal en rekenen verweven met praktijkopdrachten, zoals spreekbeurten en excursieverslagen.

Marco van Wijngaarden, directeur van het vmbo François Vatel in Den Haag.

Docenten meenemen

Docenten krijgen scholing in taalgericht vakonderwijs. Directeur Marco van Wijngaarden zegt hierover: "We merkten: als je echt wilt dat leerlingen taal en rekenen toepassen, moet je docenten daarin meenemen." De school werkt met een PDCA-cyclus: plannen, uitvoeren, evalueren en verbeteren. Docenten ontwerpen hun eigen toetsen en bespreken die met leerlingen. "Dat zorgt voor meer samenwerking en bewustwording." Het kantelpunt komt niet vanzelf: "Je moet het blijven benoemen, herhalen en koppelen."

Zijn tip voor andere scholen: "Begin niet met extra lessen. Kijk eerst wat je al doet en hoe je taal en rekenen daarin kunt verwerken. Zo leren leerlingen op een natuurlijke manier én met plezier."

*"Het kantelpunt komt niet vanzelf.
Je moet het blijven benoemen,
herhalen en koppelen."*

Lees [hier](#) het hele interview met Marco

3.3 Voortgezet onderwijs

3.3.1 Jaarlijks onderzoek

LVS-data onderbouw vo

Vaardigheidsscores lager dan pre-corona

In de onderbouw van het vo maakt een deel van de scholen gebruik van het lvs-systeem van Cito. De resultaten van deze toetsen laten zien dat de vaardigheidsscores voor leesvaardigheid en woordenschat tussen 2018-2019 en 2024-2025 zijn gedaald (zie Figuur 13 en Figuur 14). Dit geldt voor alle schoolsoorten en alle leerjaren.¹⁵ De vaardigheidsscores daalden in alle gevallen met meer dan -0,3 standaarddeviatie. We spreken daardoor van een grote daling (zie kader). Ook wanneer we de vergelijking maken met schooljaar 2021-2022 – de start van het Masterplan – zien we afnemende vaardigheidsscores.

Wanneer we meer in detail kijken naar de resultaten in de afgelopen twee schooljaren, zien we in leerjaar 2 en 3 voor sommige schoolsoorten wel een stabilisatie of lichte afname van de daling. Zo halen havo- en vwo-leerlingen eind leerjaar 2 en 3 in schooljaar 2024-2025 een (nagenoeg) gelijke vaardigheidsscore voor woordenschat als een schooljaar eerder. Dit is een positief signaal: in schooljaar 2023-2024 was nog een daling te zien ten opzichte van het schooljaar daarvoor.

Figuur 13 - Ontwikkeling vaardigheid Nederlands leesvaardigheid onderbouw vo (bron: Cito, 2025)¹⁶

Uitgedrukt in vaardigheidsscores

Leerjaar 1

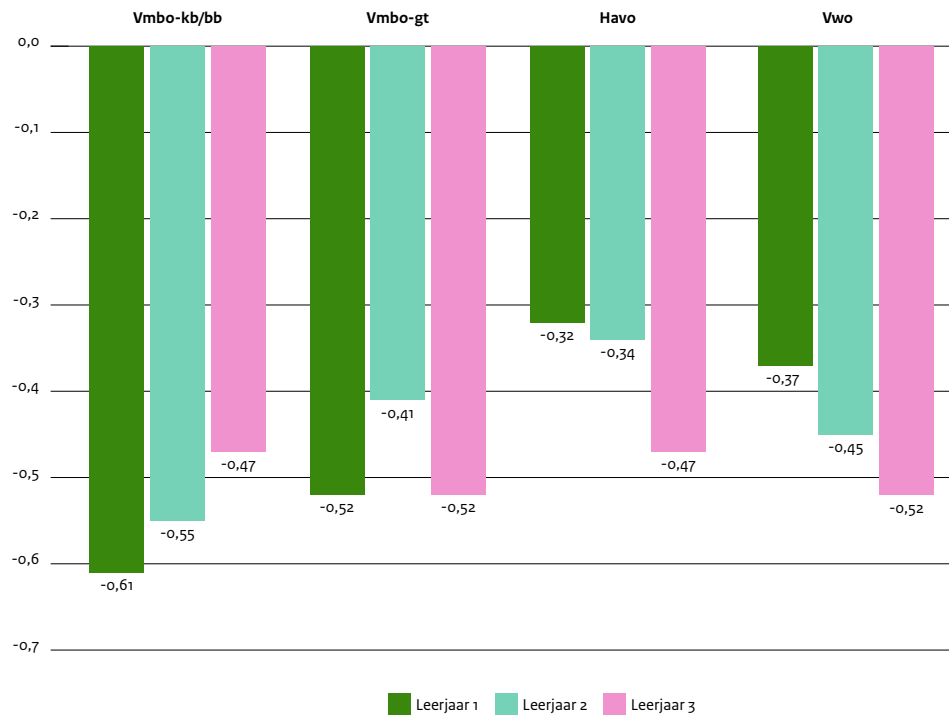
Leerjaar 2

Leerjaar 3

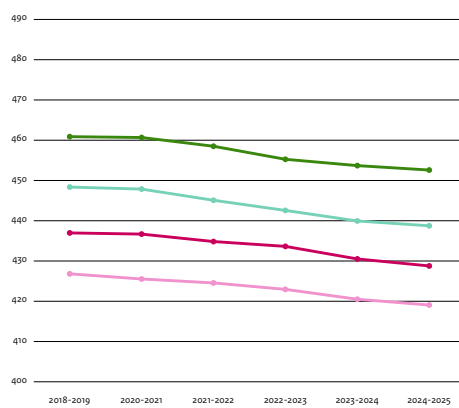
Uitgedrukt in standaarddeviatie: 2024-2025 ten opzichte van 2018-2019

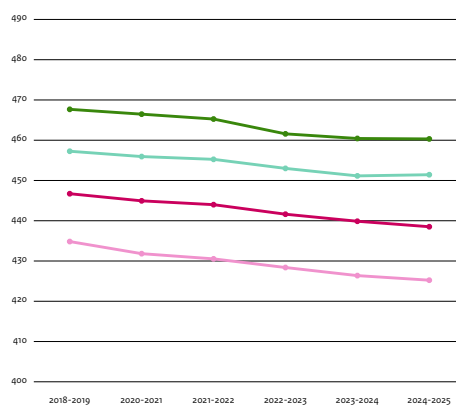
Figuur 14 - Ontwikkeling vaardigheid Nederlands woordenschat onderbouw vo (bron: Cito, 2025)⁷⁷

Uitgedrukt in vaardigheidsscores

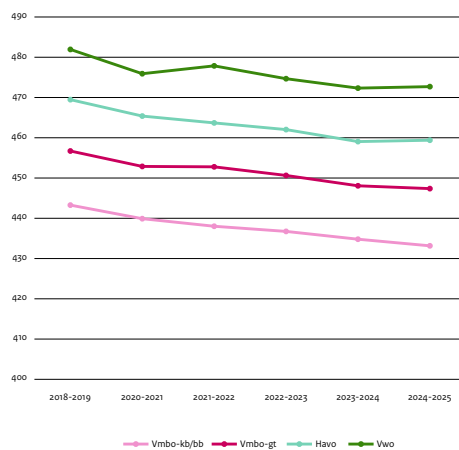
Leerjaar 1

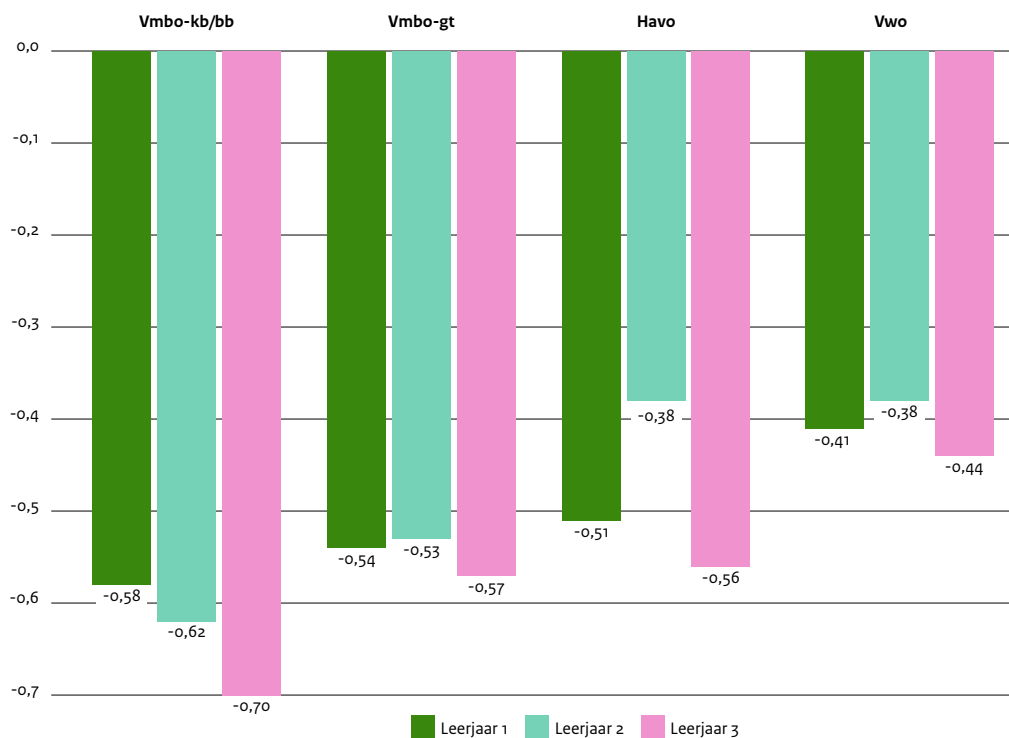
Leerjaar 2

Leerjaar 3

Uitgedrukt in standaarddeviatie: 2024-2025 ten opzichte van 2018-2019

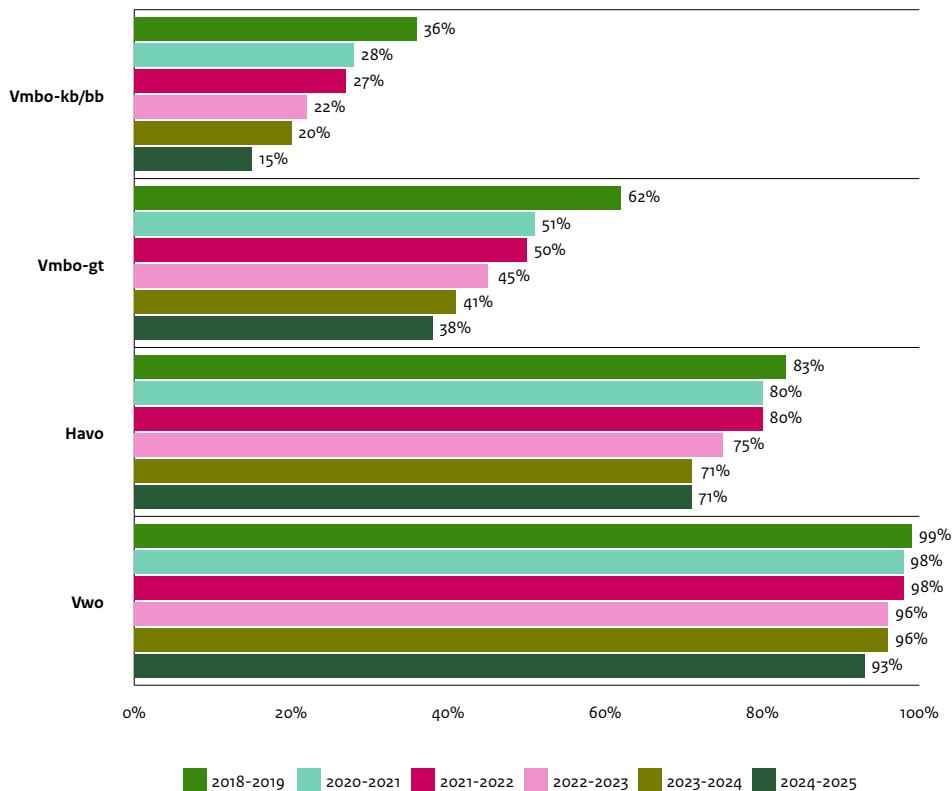
Bij het duiden van standaarddeviaties gaan wij uit van het volgende:

- er is sprake van een klein effect bij $<0,05$ standaarddeviatie;
- er is sprake van een middelgroot effect tussen de $0,05$ en $0,20$ standaarddeviatie, en;
- er is sprake van een groot effect bij $>0,20$ standaarddeviatie.¹⁸

Minder vo-leerlingen halen minimaal niveau 2F

Het percentage vo-leerlingen dat in leerjaar 2 minimaal referentieniveau 2F beheerst voor leesvaardigheid daalde ook voor alle schoolsoorten. Met name op het vmbo is de daling fors (zie Figuur 15). Zo haalde 62% van de vmbo-gt-leerlingen pre-corona minimaal niveau 2F, ten opzichte van 50% bij de start van het Masterplan en 38% in schooljaar 2024-2025. Voor het vwo geldt dat de daling in vergelijking met het vmbo en havo beperkter is. Ook halen de meeste vwo-leerlingen eind leerjaar 2 minimaal niveau 2F. Referentieniveau 2F is het niveau dat leerlingen aan het einde van het vo moeten beheersen om de *basis op orde* te hebben. Het verschilt per schoolsoort hoeveel jaar leerlingen na leerjaar 2 nog de tijd hebben om dit niveau te halen.

Figuur 15 - Percentage vo-leerlingen per schoolsoort dat in leerjaar 2 voor Nederlands leesvaardigheid minimaal niveau 2F beheerst (bron: Cito, 2025)

Eindexamens

SE-cijfer Nederlands stabiel

Het gemiddelde SE-cijfer voor Nederlands is de afgelopen jaren nagenoeg gelijk gebleven. Voor het CE geldt dat het gemiddelde examencijfer van havo- en vmbo-kb/bb-leerlingen in 2025 lager is dan in 2024. Hetzelfde geldt voor de gemiddelde eindcijfers op deze schoolsoorten. De gemiddelde CE- en eindcijfers van vwo- en vmbo-gt-leerlingen zijn in 2025 nagenoeg hetzelfde als in 2024 (zie Tabel 2).

Tabel 2 - Gemiddelde SE-, CE- en eindcijfer voor Nederlands per schoolsoort (bron: DUO, 2025)¹⁹

	Schoolexamencijfer					Centraal examencijfer					Eindcijfer				
	2019	2022	2023	2024	2025	2019	2022	2023	2024	2025	2019	2022	2023	2024	2025
Vwo	6,69	6,70	6,68	6,68	6,68	6,21	6,12	6,20	6,29	6,30	6,48	6,45	6,47	6,52	6,52
Havo	6,39	6,38	6,37	6,38	6,38	6,16	6,09	6,31	6,46	6,33	6,31	6,27	6,37	6,45	6,39
Vmbo-gt	6,49	6,45	6,45	6,44	6,42	6,29	6,26	6,26	6,28	6,28	6,42	6,38	6,38	6,39	6,38
Vmbo-kb	6,47	6,48	6,48	6,47	6,45	6,21	6,32	6,31	6,27	6,21	6,37	6,42	6,42	6,40	6,36
Vmbo-bb	6,39	6,37	6,34	6,38	6,37	6,65	6,75	6,76	6,71	6,60	6,55	6,59	6,58	6,57	6,52

Meer onvoldoendes voor CE Nederlands

Op alle schoolsoorten hebben in 2025 meer leerlingen een onvoldoende gehaald voor hun CE Nederlands dan in 2024.²⁰ Deze stijging is het grootst onder havisten: 18% van de havisten haalde in 2025 een onvoldoende voor het CE, ten opzichte van 13% in 2024. Wel is het percentage leerlingen dat een onvoldoende haalt lager dan pre-corona (21% in 2019). Het aandeel onvoldoendes voor het SE Nederlands is al langere tijd relatief stabiel. Voor zowel het CE als het SE geldt dat de meeste leerlingen met een onvoldoende een cijfer halen tussen de 4,5 en 5,5. Zij hebben dus geen zware onvoldoende. Het percentage dat een 3 of lager als eindcijfer heeft – en het examenjaar dus niet succesvol kan afronden – is verwaarloosbaar (0,2% of lager voor alle schoolsoorten).

CE-resultaten niet altijd goed vergelijkbaar

De resultaten van het CE zijn door de jaren heen niet altijd goed met elkaar te vergelijken. Dat heeft onder andere te maken met aanpassingen in de normeringssystematiek tijdens de coronapandemie en in de jaren daarna. Een 7 in het ene jaar is hierdoor niet per definitie gelijk aan een 7 in het andere jaar.²¹ In opdracht van het ministerie van OCW onderzochten het CvTE en Stichting Cito²² daarom, net als in voorgaande jaren, hoe het vaardigheidsniveau van examenkandidaten zich heeft ontwikkeld. In dit rapport ontbreekt echter het vak Nederlands, doordat de examens voor dit vak te veel zijn gewijzigd.²³

3.3.2 Peilingsonderzoeken

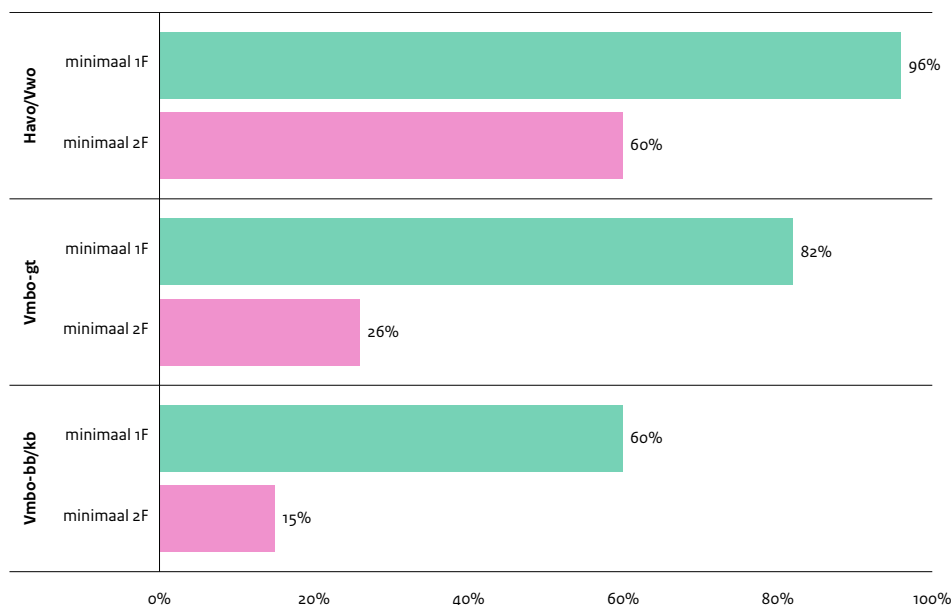
Peilingsonderzoek Inspectie

8 op de 10 vo-leerlingen beheerst niveau 1F of hoger voor schrijfvaardigheid

Eind schooljaar 2023-2024 heeft de Inspectie voor het eerst de schrijfvaardigheid van vo-leerlingen aan het eind van leerjaar 2 in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat, vo-breed (inclusief het praktijkonderwijs), 83% van de leerlingen minimaal niveau 1F haalt voor schrijfvaardigheid. Ook haalt 39% van de leerlingen aan het eind van leerjaar 2 niveau 2F of hoger.

Kijken we naar de verschillen per schoolsoort, dan zien we dat bijna alle havo/vwo-leerlingen (96%) eind leerjaar 2 minimaal niveau 1F beheersen (zie Figuur 16). Op vmbo-gt geldt dit voor 82% van de leerlingen en op vmbo-bb/kb voor 60%. Niveau 2F of hoger wordt door 60% van de havo/vwo-leerlingen, 26% van de vmbo-gt-leerlingen en 15% van de vmbo-bb/kb-leerlingen gehaald.

Figuur 16 - Percentage leerlingen dat aan het eind van leerjaar 2 niveau 1F of 2F haalt voor schrijfvaardigheid, per onderwijssoort (Inspectie, 2025)

Leerlingen halen hoogste score voor schrijfvaardigheidskenmerk 'inhoud'

De Inspectie beoordeelt de schrijfvaardigheid van leerlingen op zeven kenmerken: inhoud, taalgebruik, afstemming doel, afstemming publiek, samenhang, leesbaarheid en communicatieve effectiviteit. Leerlingen scoren relatief het beste op 'inhoud', ongeacht het behaalde referentieniveau. Dit betekent dat geschreven teksten de inhoudskenmerken bevatten die in de opdracht zijn beschreven. Leerlingen die niveau 1F of 2F beheersen, scoren het minst hoog op communicatieve effectiviteit en leesbaarheid. Leerlingen die ook niveau 3F beheersen (4% vo-breed), hebben de meeste moeite met communicatieve effectiviteit.

Internationaal peilingsonderzoek

PISA-2022 bevestigt dalende leesvaardigheid

Het meest recente PISA-onderzoek²⁴ verscheen in 2022. In dat jaar haalden Nederlandse 15-jarigen een score van 459 punten. Tijdens de voorgaande PISA-meting in 2018 kwam hun score uit op 485. De gemiddelde score van 459 punten betekent dat Nederlandse leerlingen gemiddeld op niveau 2 scoren: het niveau dat volgens PISA nodig is om goed te kunnen functioneren op school en in de maatschappij. Een derde van de leerlingen haalt dit niveau niet. Net zoals in eerdere jaren haalt 1% van de leerlingen het hoogste niveau. PISA is in 2025 opnieuw afgenomen. Het rapport verschijnt in het najaar van 2026.

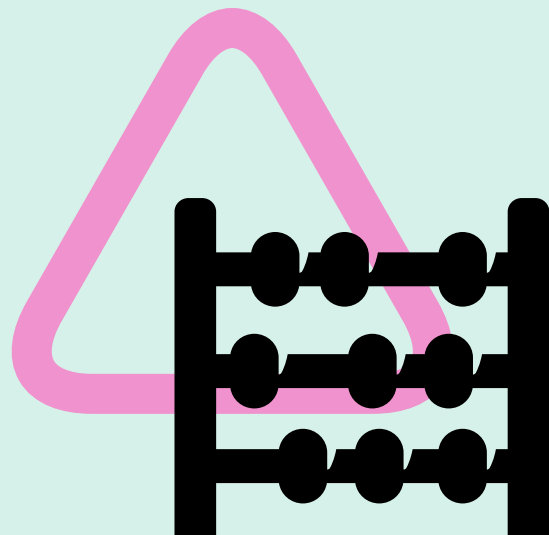
4. Rekenen- wiskunde

Rekenen-wiskunde toegelicht

De basisvaardigheid rekenen-wiskunde omvat vaardigheden die bijdragen aan de gecijferdheid van leerlingen. Rekenen-wiskunde omvat vier domeinen: getallen, verhoudingen, meten en meetkunde en verbanden.

Kernpunten

- Het aandeel groep-7-leerlingen dat het 1S-niveau beheerst, stijgt.
- Aan het eind van groep 8 heeft zo'n 92% van de basisschoolleerlingen minimaal referentieniveau 1F bereikt. 43% haalt ook het 1S-niveau.
- In de onderbouw van het vo zijn de vaardigheidsscores voor rekenen-wiskunde gedaald. Ook daalde het percentage vo-leerlingen dat eind leerjaar 2 minimaal referentieniveau 2F haalt. In vergelijking met schooljaar 2023-2024 zien we op het vwo en havo (leerjaar 2 en 3) de eerste positieve signalen.

4.1 Basisonderwijs

4.1.1 Jaarlijks onderzoek

LVS-data groep 3 t/m 7

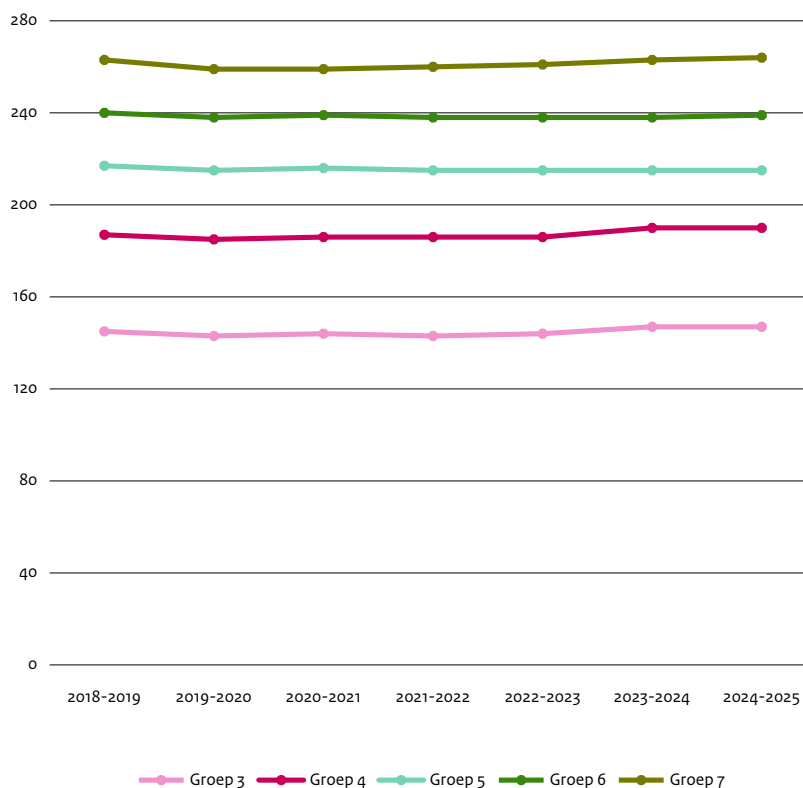
Vaardigheidsscores rekenen-wiskunde stabiel

Het Nationaal Cohortonderzoek (NCO) brengt aan de hand van lvs-gegevens in beeld hoe de rekenvaardigheid van leerlingen in groep 3 tot en met 7 zich ontwikkelt. Hieruit blijkt dat hun vaardigheidsscores de afgelopen jaren relatief stabiel zijn. Dat geldt zowel voor de vergelijking met de scores pre-corona als de vergelijking met schooljaar 2021-2022, het schooljaar waarin het Masterplan van start ging. Wel zien we verschillen tussen groepen leerlingen:

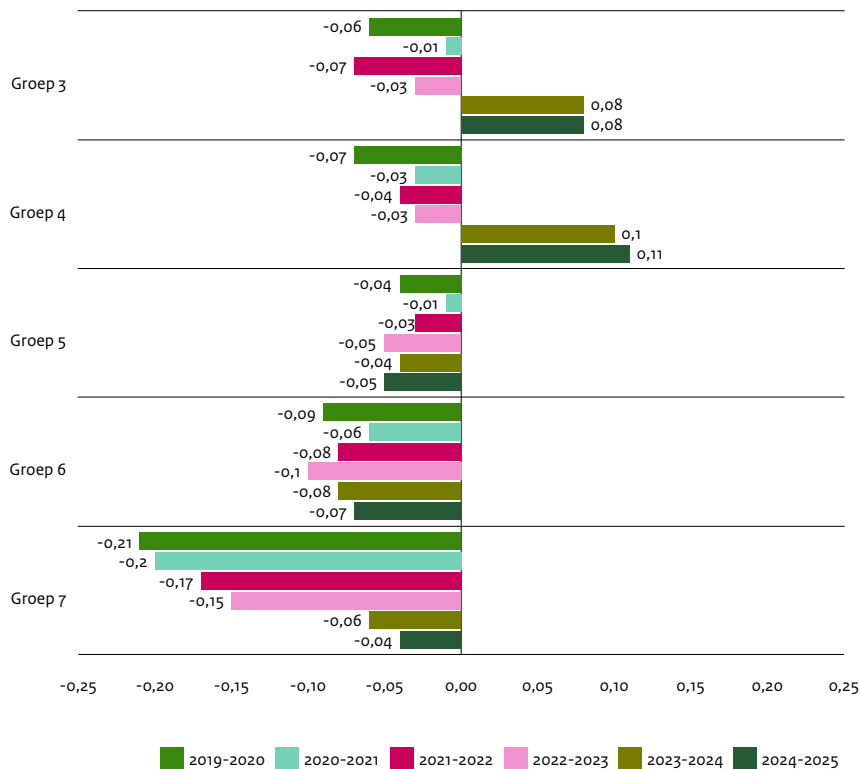
- De vaardigheidsscores van groep 3- en groep 4-leerlingen zijn de afgelopen schooljaren licht gestegen. Wel is de stijging beperkt.
- Hoewel de scores van groep 5- en groep 6-leerlingen in schooljaar 2024-2025 iets lager zijn dan pre-corona, zijn de verschillen dermate klein en, daardoor, verwaarloosbaar.

Figuur 17 - Ontwikkeling vaardigheidsscores E-toets rekenen-wiskunde groep 3 t/m 7 (bron: NCO, 2025)

Absolute vaardigheidsscores

Gestandaardiseerde vaardigheidsscores (gestandaardiseerd op de gemiddelde score in schooljaren 2017-2018 en 2018-2019)

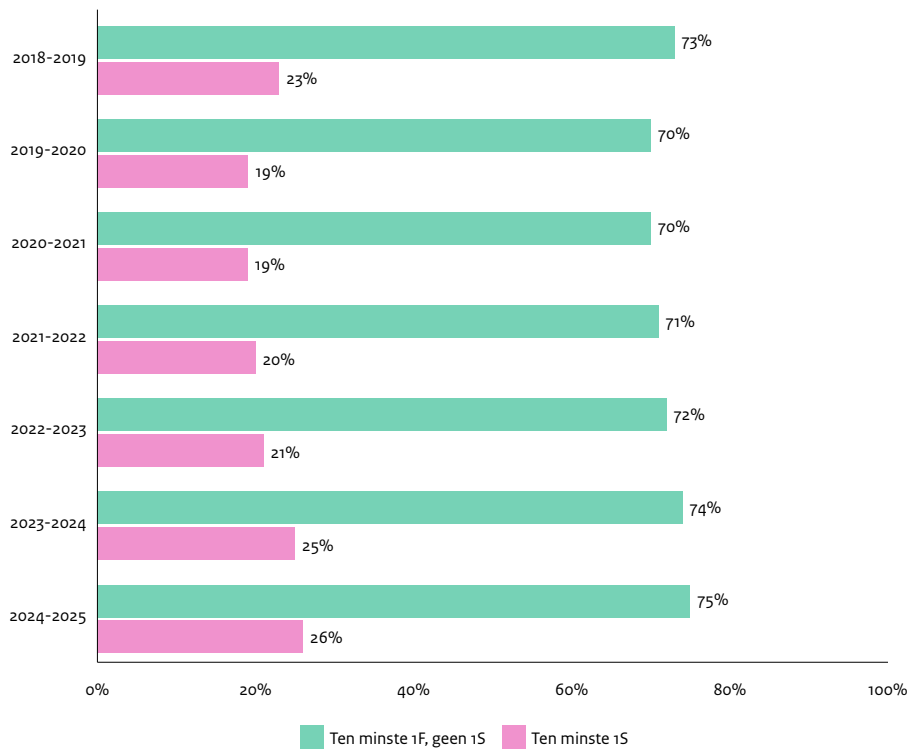

Groep 6 en 7: lichte stijging referentieniveaus 1F en 1S

De leerprestaties van leerlingen uit groep 6 en 7 worden ook in referentieniveaus uitgedrukt. Als we hiernaar kijken, valt op dat het percentage groep 6-leerlingen dat referentieniveau 1F-niveau niet beheerst de afgelopen jaren is gedaald. De daling is echter niet noemenswaardig groot, en het percentage ligt nog hoger dan pre-corona.

Ook in groep 7 steeg het percentage leerlingen dat minimaal niveau 1F beheerst (zie Figuur 18). Hierdoor is dit percentage – net als vorig schooljaar – hoger dan pre-corona en de start van het Masterplan. Meer groep 7-leerlingen beheersen naast het referentieniveau 1F ook het streefniveau 1S. Dit percentage ligt inmiddels 3 procentpunt hoger dan pre-corona en 6 procentpunt hoger ten opzichte van de start van het Masterplan.

Figuur 18 - Percentage leerlingen dat eind groep 7 minimaal referentieniveau 1F of 2F beheerst voor rekenen-wiskunde (bron: NCO, 2025)

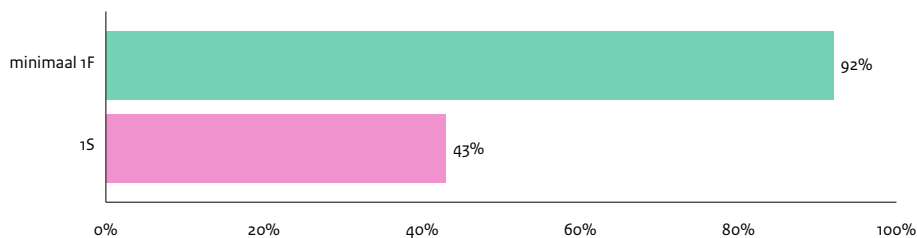

Doorstroomtoets groep 8

9 op de 10 leerlingen haalt minimaal niveau 1F voor rekenen

Het Masterplan basisvaardigheden streeft ernaar dat alle leerlingen aan het einde van het basisonderwijs minimaal referentieniveau 1F beheersen voor rekenen. De doorstroomtoets²⁵ van schooljaar 2024-2025 laat zien dat 92% van de groep 8-leerlingen dit niveau beheerst (zie Figuur 19). Ook haalt 43% van de leerlingen niveau 1S, dat nodig is voor een goede aansluiting op het vervolgonderwijs.

Figuur 19 - Percentage leerlingen in het basisonderwijs dat o.b.v. de doorstroomtoets 2024-2025 niveau 1F of 1S haalt voor rekenen (bron: CvTE, 2025)

4.1.2 Peilingsonderzoeken

Internationale peilingen

TIMSS-scores in 2023 gelijk aan 2019

Het meest recente internationale peilingsonderzoek²⁶ naar rekenvaardigheid stamt uit 2023. In dit onderzoek zien we dat groep 6-leerlingen in 2023 dezelfde scores halen voor rekenvaardigheid als in 2019. Van de 58 landen die deelnemen aan dit onderzoek, haalden 11 landen een significant hogere en 43 landen een significant lagere score dan Nederland. De verschillen tussen Nederlandse leerlingen zijn, in vergelijking met de meeste andere landen, klein. Dit zien we onder andere terug in de percentages leerlingen die het laagste en hoogste prestatieniveau halen: 98% van de Nederlandse leerlingen haalt minimaal het TIMSS-basisniveau voor rekenen, 8% haalt het hoogste, geavanceerde niveau.

4.2 Gespecialiseerd onderwijs

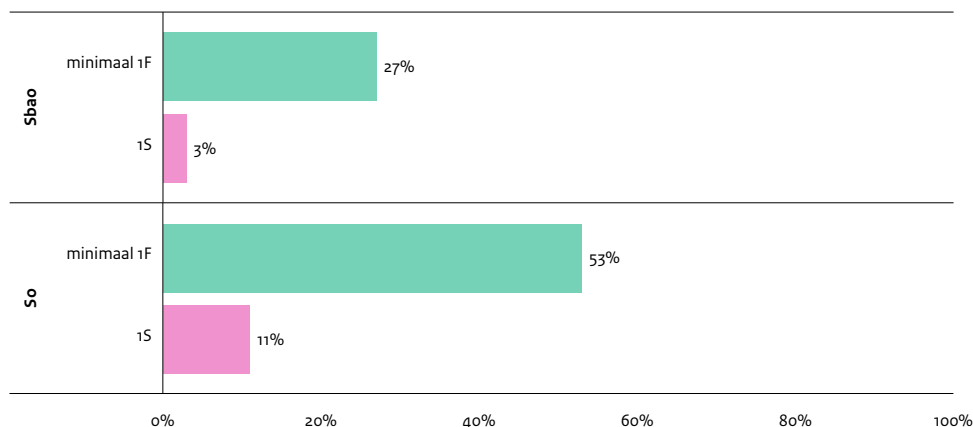
4.2.1 Jaarlijks onderzoek

Doorstroomtoets

Ruim een kwart van de sbao-leerlingen haalt minimaal niveau 1F

27% van de sbao-leerlingen haalt in schooljaar 2024-2025 minimaal referentieniveau 1F op de doorstroomtoets (zie Figuur 20). Een klein percentage (3%) haalt ook niveau 1S. In het so liggen deze percentages hoger: ruim de helft (53%) van de so-leerlingen beheerst minimaal referentieniveau 1F, 11% beheerst ook niveau 1S.

Figuur 20 - Percentage leerlingen in het sbao en so dat o.b.v. de doorstroomtoets 2024-2025 niveau 1F of 1S haalt voor rekenen (bron: CvTE, 2025)

Eindexamens

Eindcijfer wiskunde stijgt in het vso

Een leerling in het vso kan op verschillende manieren een diploma halen. Als de vso-school een eigen examenlicentie of een examensamenwerking met een vo-school (of vavo) heeft, neemt de leerling deel aan de reguliere eindexamens. Verreweg de meeste vso-leerlingen halen hun diploma echter via het staatsexamen. In 2024²⁷ deden ruim 3.700 vso-leerlingen staatsexamen, ruim 1.600 namen deel aan het staatsexamen wiskunde.²⁸

Het gemiddelde eindcijfer van vso-leerlingen voor het staatsexamen wiskunde is in 2024 hoger dan in het examenjaar 2023. Havoleerlingen uit het vso lieten de grootste vooruitgang zien: van een 6,0 in 2023 naar een 6,2 in 2024. Ook ten opzichte van de start van het Masterplan, schooljaar 2021-2022, zien we een stijging van het gemiddelde eindcijfer van havoleerlingen. Dit geldt ook voor vmbo-gt (van een 6,0 in 2022 naar een 6,2 in 2024), vmbo-bb/kb (6,0 versus 6,3) en vwo-leerlingen (6,0 versus 6,6) op het vso.

Kindcentrum Snijders in Rijswijk

Geef elk kind de kans om te groeien in rekenen-wiskunde en leg de basis binnen en buiten de school

Bij Kindcentrum Snijders in Rijswijk werken basisschool en kinderopvang samen, zodat kinderen van vier tot twaalf jaar spelenderwijs kunnen leren en groeien. Directeur Ivan Trouwborst benadrukt het belang van een gedeelde visie: “Iedereen binnen ons team weet waar ons onderwijs voor staat en waarom we bepaalde keuzes maken. Dat zorgt voor samenhang en gedeelde verantwoordelijkheid.”

Van links naar rechts: rekenspecialist Inge Eelhart, directeur Ivan Trouwborst en unitleider Zorg & Ondersteuning Jeannette Berckenkamp. Allen werken op het Kindcentrum Snijders in Rijswijk.

Rekenspecialist Inge Eelhart legt uit dat er steeds gekeken wordt wat elk kind nodig heeft: “We passen onze begeleiding daarop aan en zorgen voor een goede overdracht naar het volgende leerjaar.” Snijders heeft een systeem opgezet om te volgen hoe kinderen zich ontwikkelen. Op school en bij de opvang krijgen kinderen extra hulp als ze dat nodig hebben, of juist extra uitdaging. De leraren en pedagogisch medewerkers leren samen hoe ze kinderen het beste kunnen begeleiden. Iedereen weet welke kinderen extra hulp nodig hebben en hoe ze die hulp kunnen geven, tijdens de rekenles of daarbuiten.

*“We kijken naar wat elk kind nodig heeft.
Met observaties en toetsen houden we bij
wie extra hulp of uitdaging kan gebruiken.”*

Tip van het team: Zorg voor een duidelijke visie die door het hele team wordt gedragen. Dit maakt het makkelijker om samen te werken, kennis te delen en elkaar te ondersteunen bij verbeteringen.

Lees [hier](#) het hele interview met Jeanette, Ivan en Inge

4.3 Voortgezet onderwijs

4.3.1 Jaarlijks onderzoek

LVS-data onderbouw vo

Vaardigheidsscores lager dan pre-corona

In de onderbouw van het vo maakt een deel van de scholen gebruik van het lvs-systeem van Cito. De resultaten van deze toetsen laten zien dat de vaardigheidsscores voor wiskunde tussen 2018-2019 en 2024-2025 zijn gedaald (zie Figuur 21). In de meeste gevallen is er sprake van een daling van meer dan 0,2 standaarddeviatie, waardoor we spreken van een grote daling (zie kader). In leerjaar 2 en 3 van het vwo²⁹ en leerjaar 1 van het vmbo-kb/bb zien we middelgrote dalingen. De vaardigheidsscores van vwo-leerlingen in leerjaar 1 verschillen niet meer van de vaardigheidsscores pre-corona.

Ten opzichte van de start van het Masterplan (schooljaar 2021-2022) zijn de vaardigheidsscores in schooljaar 2024-2025 over het algemeen iets lager, met uitzondering van het vwo. Ook in vergelijking met schooljaar 2023-2024 zien we op het vwo voorzichtige positieve signalen. Dit geldt ook voor de toetsen in leerjaar 2 en 3 op het havo.

Figuur 21 - Ontwikkeling vaardigheid rekenen-wiskunde onderbouw vo (bron: Cito, 2025)³⁰

Uitgedrukt in vaardigheidsscores

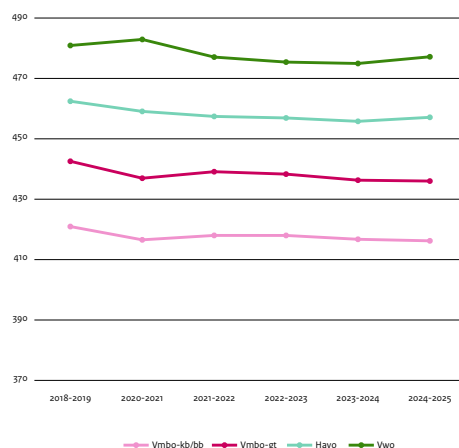
Leerjaar 1

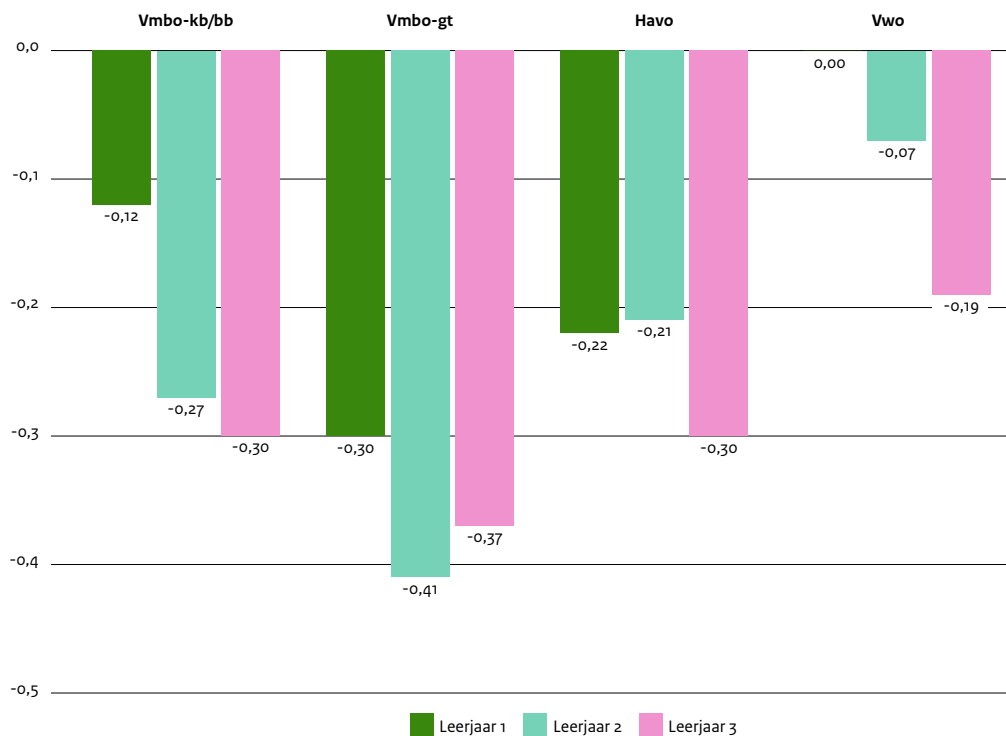
Leerjaar 2

Leerjaar 3

Uitgedrukt in standaarddeviatie: 2024-2025 ten opzichte van 2018-2019

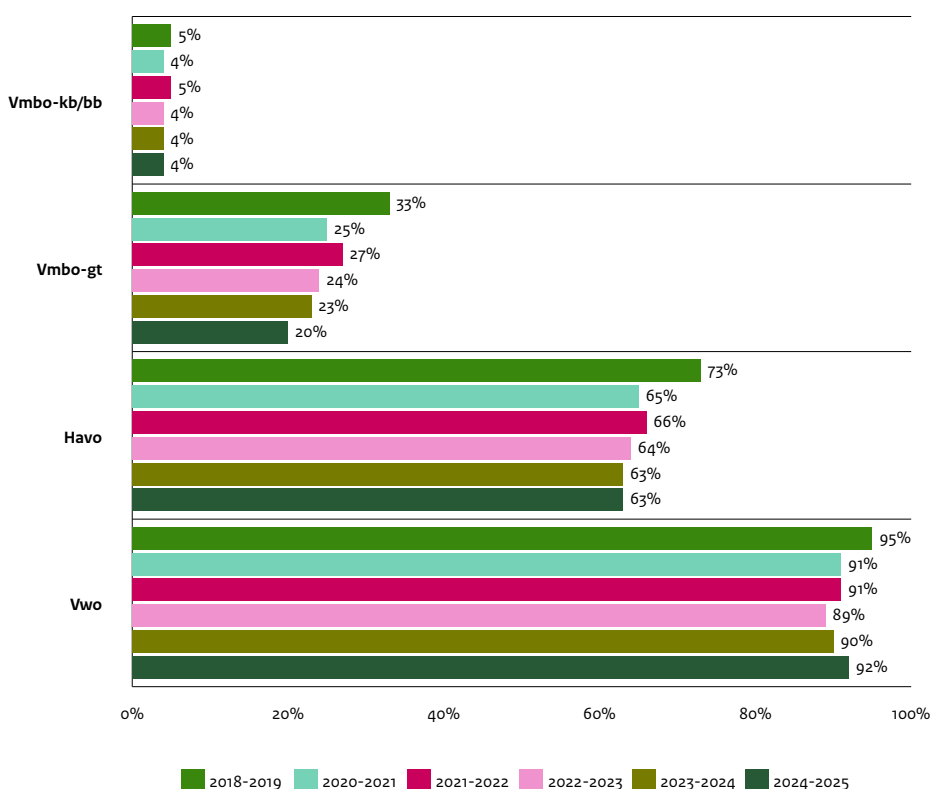
Bij het duiden van standaarddeviaties gaan wij uit van het volgende:

- er is sprake van een klein effect bij $<0,05$ standaarddeviatie;
- er is sprake van een middelgroot effect tussen de $0,05$ en $0,20$ standaarddeviatie, en;
- er is sprake van een groot effect bij $>0,20$ standaarddeviatie.³¹

Daling aandeel leerlingen dat minimaal niveau 2F haalt

Het aandeel leerlingen dat in leerjaar 2 minimaal referentieniveau 2F haalt voor rekenen-wiskunde is in schooljaar 2024-2025 lager dan pre-corona (zie Figuur 22). Dit zien we bij alle schoolsoorten. Ook ten opzichte van schooljaar 2021-2022 zien we een daling, met uitzondering van het vwo. Referentieniveau 2F is het niveau dat leerlingen aan het einde van het vo moeten beheersen om de *basis op orde* te hebben. Het verschilt per schoolsoort hoeveel jaar leerlingen na leerjaar 2 nog de tijd hebben om dit niveau te bereiken.

Vergelijken we schooljaar 2024-2025 met het schooljaar daarvoor, dan zien we enige lichtpuntjes. Het percentage leerlingen dat minimaal niveau 2F beheerst is ten opzichte van vorig schooljaar op de meeste schoolsoorten stabiel gebleven of licht gestegen. Alleen het percentage vmbo-gt leerlingen dat minimaal niveau 2F haalt, is verder gedaald.

Figuur 22 - Percentage vo-leerlingen per schoolsoort dat in leerjaar 2 voor wiskunde minimaal niveau 2F beheerst (bron: Cito, 2025)

Eindexamens

Gemiddelde CE- en eindcijfers wiskunde gedaald, behalve op vmbo-bb

Het gemiddelde SE-cijfer voor wiskunde is op de meeste schoolsoorten vergelijkbaar met 2024 (zie Tabel 3³²). Voor het CE en het eindcijfer is het beeld anders: beide gemiddelden zijn, met uitzondering van het vmbo-bb, gedaald. In vergelijking met de start van het Masterplan, het examenjaar 2022, zien we op de meeste schoolsoorten hogere SE-, CE- en eindcijfers.

Tabel 3 - Gemiddelde SE-, centraal CE- en eindcijfer voor wiskunde per schoolsoort (bron: DUO, 2025)

	Schoolexamencijfer					Centraal examencijfer					Eindcijfer				
	2019	2022	2023	2024	2025	2019	2022	2023	2024	2025	2019	2022	2023	2024	2025
Vwo	6,65	6,53	6,52	6,59	6,64	6,95	6,59	6,83	6,94	6,59	6,83	6,59	6,70	6,79	6,65
Havo	6,29	6,14	6,16	6,22	6,25	6,53	6,37	6,50	6,43	6,19	6,45	6,29	6,36	6,35	6,25
Vmbo-gt	6,47	6,25	6,33	6,36	6,35	6,42	6,07	6,35	6,47	6,16	6,47	6,18	6,37	6,44	6,29
Vmbo-kb	6,12	5,92	5,99	6,08	6,09	6,20	5,51	6,24	6,40	6,33	6,19	5,74	6,15	6,27	6,24
Vmbo-bb	6,45	6,30	6,36	6,39	6,36	6,78	6,06	6,35	6,54	6,60	6,65	6,20	6,39	6,49	6,51

Meer onvoldoendes voor CE wiskunde, behalve op vmbo-kb/bb

Tussen 2024 en 2025 haalden meer vwo-, havo- en vmbo-gt-leerlingen een onvoldoende voor het CE wiskunde³³. Op het vmbo-kb is de situatie redelijk stabiel, terwijl op het vmbo-bb een lichte daling van het aandeel onvoldoendes zichtbaar is. Leerlingen met een onvoldoende voor wiskunde halen vaker een SE- of CE-cijfer tussen de 3,5 en 4,5 dan bij Nederlands. Echter, ook bij wiskunde zijn de meeste onvoldoendes een cijfer tussen de 4,5 en 5,5.

Vaardigheid wiskunde op CE lager dan pre-corona

De resultaten van het CE zijn door de jaren heen niet altijd goed met elkaar te vergelijken. Dat heeft onder andere te maken met aanpassingen in de normeringssystematiek tijdens de coronapandemie en in de jaren daarna. Een 7 in het ene jaar is hierdoor niet per definitie gelijk aan een 7 in het andere jaar.³⁴ In opdracht van het ministerie van OCW onderzochten het CvTE en Stichting Cito³⁵ daarom, net als in voorgaande jaren, hoe het vaardigheidsniveau van eindexamenleerlingen zich heeft ontwikkeld. Hieruit blijkt dat het gemiddelde vaardigheidsniveau voor het cluster wiskunde in 2025 lager is dan pre-corona. Het gaat om een verschil van -0,34 cijferpunt.

4.3.2 Peilingsonderzoeken

Peilingsonderzoek Inspectie

Beste prestaties op domein ‘getallen’

Peilingsonderzoek van de Inspectie³⁶ biedt meer inzicht in de prestaties van vo-leerlingen op de rekendomeinen (*getallen, verbanden, verhoudingen en meten en meetkunde*) en wiskundig probleemoplossen. De laatste editie van dit onderzoek vond plaats in schooljaar 2021-2022. Leerlingen in leerjaar 2 bleken toen het beste te scoren op het domein ‘getallen’. Hiertoe behoort alles dat te maken heeft met getalbegrip, getalrelaties en het rekenen met getallen. Minder goed scoren leerlingen op het domein ‘wiskundig probleemoplossen’. Naarmate het reken- en wiskundeniveau van een leerling toeneemt, neemt het verschil in diens beheersing tussen de verschillende rekendomeinen en wiskundig probleemoplossen af.

Internationale peilingen

PISA-2022: score gedaald, maar wel hoger dan gemiddeld in OESO- en EU14-landen

Het meest recente internationale peilingsonderzoek naar wiskundevaardigheid in het vo stamt uit 2022³⁷. Uit dit onderzoek blijkt dat de wiskundevaardigheid van Nederlandse 15-jarigen tussen 2018 en 2022 is gedaald. Leerlingen haalden in 2022 een gemiddelde score van 493, ten opzichte van 519 in 2018. Dit komt overeen met een score op niveau 3, een score boven het niveau dat volgens PISA nodig is om goed te kunnen functioneren op school en in de maatschappij. Ondanks de daling tussen 2018 en 2022 presteren Nederlandse leerlingen nog altijd beter dan leerlingen in OESO- en EU14-landen gemiddeld. Nederlandse leerlingen scoren relatief goed op het domein ‘toepassen’ en het minst op ‘redeneren’.

5. Burgerschap

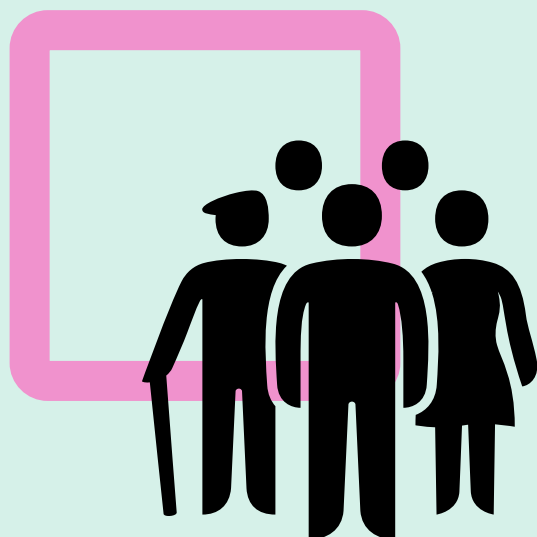
Burgerschap toegelicht

Burgerschapsonderwijs draagt bij aan de kennis van leerlingen over de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die daarvoor nodig zijn. Dit is een wettelijk vastgelegde taak van scholen.

Er is op dit moment geen nieuw onderzoek beschikbaar. Dit hoofdstuk bevat daarom geen nieuwe informatie ten opzichte van voorgaande Monitors. Bij het interpreteren van deze gegevens is het belangrijk in gedachten te houden dat de informatie in dit hoofdstuk daardoor soms al enkele jaren oud is. Het meest recente peilingsonderzoek van de Inspectie is bijvoorbeeld afgenomen vóór de herziening van de wettelijke burgerschapsopdracht. In 2027 wordt nieuw onderzoek verwacht ([zie hoofdstuk 8: Overzicht van aankomend onderzoek](#)).

Kernpunten

- De burgerschapskennis van leerlingen in het basisonderwijs verschilt aanzienlijk. Vragen over maatschappelijk verantwoord handelen worden door de meeste leerlingen goed beantwoord, terwijl vragen over sociale en politieke processen het moeilijkst zijn.
- Het gemiddelde kennisniveau van 14-jarigen is tussen 2022 en 2016 gedaald. Circa 31% van 14-jarigen scoort hoog op burgerschapskennis, 12% heeft een laag beheersingsniveau.

5.1

Basisonderwijs

5.1.1 Peilingsonderzoeken

Peilingsonderzoek Inspectie

Kennis loopt sterk uiteen

De burgerschapskennis van leerlingen in het basisonderwijs loopt sterk uiteen. Dit blijkt uit Peil.Burgerschap einde basisonderwijs 2019-2020, een peilingsonderzoek onder groep 8-leerlingen.³⁸ Leerlingen beantwoorden in dit onderzoek tussen de 7% en 98% van alle kennisopgaven correct. Vragen over maatschappelijk verantwoord handelen worden door de meeste leerlingen goed beantwoord, terwijl vragen over sociale en politieke processen het moeilijkst zijn.

Vier op de vijf groep 8-leerlingen heeft een burgerschapshouding die gematigd positief is. Dit geldt met name voor hun houding ten aanzien van samenwerken in een groep, omgaan met verschillen, vertrouwen in instituties en aspecten van goed burgerschap. Hun houding op het thema *actief bijdragen aan democratische besluitvorming* (op kleine en grote schaal) is minder positief.

5.2

Gespecialiseerd onderwijs

5.2.1 Peilingsonderzoeken

Peilingsonderzoek Inspectie

Burgerschapskennis hoger in so dan in sbao

Ook in het sbao en so peilde de Inspectie de burgerschapskennis van leerlingen.³⁹ Hieruit blijkt dat de burgerschapskennis in het so hoger is dan in het sbao. In het sbao wist de helft van de schoolverlaters minimaal 63% van de kennisopgaven goed te beantwoorden, in het so beheerste de helft van de schoolverlaters minimaal 75% van de kennisopgaven. So-leerlingen halen gemiddeld ook hogere scores voor toegepaste burgerschapskennis dan sbao-leerlingen. Bij het inschatten van de eigen vaardigheid zien we een ander beeld: in beide sectoren geven 4 op de 5 leerlingen aan een matig tot redelijk vertrouwen in de eigen burgerschapsvaardigheid te hebben.

Rijnlands Lyceum in Wassenaar

Burgerschap als rode draad op Rijnlands Lyceum Wassenaar

Op het Rijnlands Lyceum Wassenaar (RLW) is burgerschap geen apart vak, maar loopt het door alle lessen en activiteiten heen. De school, met meer dan 1.000 leerlingen van verschillende nationaliteiten, kreeg in 2024 van de Inspectie de opdracht om het burgerschapsonderwijs te verbeteren. Dit werd het begin van een traject waarin visie, samenhang en eigenaarschap centraal staan.

Wendy Groen, rector van het Rijnlands Lyceum Wassenaar in Wassenaar.

Samen met coördinator Burgerschap Eva Kroese en een extern bureau werd het onderwijs onder de loep genomen. Ze maakten een overzicht van alle activiteiten en bouwden een doorlopende leerlijn. Het resultaat is het Beleidsplan Burgerschap 2025-2026, met vijf kernwaarden: deskundigheid, open houding, kritisch nieuwsgierig, zorgzaam en communiceren.

"Leerlingen leren omgaan met verschillen en ervaren zo dat diversiteit een kracht is," aldus rector Wendy Groen. Leerlingen maakten zelf de gedragscode M.A.S.T. (Met respect, Aanspreekbaar, Samen voor veiligheid, Teamwork). Daarnaast zijn er activiteiten als Acts of Service, waarbij de leerlingen Sinterklaasgedichten voordragen in een verzorgingstehuis, en Paarse Vrijdag, waarop iedereen zichtbaar zichzelf mag zijn. "Deze projecten waren er voor een deel al, maar zijn nu onderdeel van een samenhangend geheel van lessen, activiteiten en afspraken die samen een doorlopende leerlijn vormen," aldus Eva Kroese. Het nieuwe beleid zorgt ervoor dat docenten meer samenwerken en leerlingen zich meer betrokken voelen. De leerlingenraad heeft nu een duidelijke stem. Het RLW deelt graag zijn ervaringen, zodat andere scholen niet opnieuw het wiel hoeven uit te vinden.

*"Leerlingen leren omgaan met verschillen
en ervaren dat diversiteit een kracht is."*

Lees [hier](#) het hele interview met Eva en Wendy

5.3

Voortgezet onderwijs

5.3.1 Peilingsonderzoeken

Internationale peilingen

Nederlandse leerlingen blijven internationaal gezien achter

Uit internationaal peilingsonderzoek uit het voorjaar van 2022⁴⁰ blijkt dat het gemiddelde kennisniveau van Nederlandse 14-jarigen de afgelopen jaren is gedaald. In 2022 haalden leerlingen gemiddeld 508 punten voor hun burgerschapskennis, ten opzichte van 523 in 2016. De score van Nederlandse leerlingen is hierdoor gelijk aan het gemiddelde van alle deelnemende landen. In Nederland scoorde circa 31% van leerlingen in 2022 hoog op burgerschapskennis, 12% heeft een laag beheersingsniveau.

Positief is dat Nederlandse 14-jarigen veel waarde hechten aan *conventioneel burgerschap*. Bijna driekwart van de jongeren geeft bijvoorbeeld aan te stemmen bij verkiezingen als zij stemrecht hebben. Wel ligt het belang dat leerlingen aan conventioneel burgerschap hechten nog onder het internationale gemiddelde. Het vertrouwen dat jongeren hebben in rechtspraak, media, parlement en overheid is wel hoger dan in andere landen. Ook steeg het vertrouwen in de media en rechtspraak ten opzichte van 2016.

Het vertrouwen van Nederlandse jongeren in hun eigen burgerschapsvaardigheden is over het algemeen lager dan in andere landen. Nederlandse leerlingen vinden het bijvoorbeeld relatief moeilijk om hun mening te beargumenteren.

6. Digitale geletterdheid

Digitale geletterdheid toegelicht

Digitale geletterdheid is een combinatie van kennis en verschillende vaardigheden. Daarbij maken we onderscheid tussen de volgende aspecten:

- kennis verwerven over digitale technologie;
- omgaan met digitale technologie;
- kritisch en (zelf)bewust gebruiken van de mogelijkheden van digitale technologie en
- inschatten van kansen en risico's van digitale technologie.

Er is op dit moment geen nieuw onderzoek beschikbaar. Dit hoofdstuk bevat daarom informatie uit de voorgaande Monitor. Bij het interpreteren van deze gegevens is het belangrijk in gedachten te houden dat de informatie in dit hoofdstuk daardoor soms al enkele jaren oud is. In 2027 wordt nieuw onderzoek verwacht ([zie hoofdstuk 8: Overzicht van aankomend onderzoek](#)).

Kernpunten

- Leerlingen die in groep 8 een lage score halen voor hun digitale geletterdheid, hebben met name moeite met digitale informatievaardigheden en computationeel denken. De meest vaardige leerlingen halen juist relatief hoge scores voor digitale informatievaardigheden.
- Vo-leerlingen presteren in leerjaar 2 gemiddeld onder niveau 2, dat wordt gezien als het minimale niveau dat nodig is om effectief deel te kunnen nemen aan de digitale samenleving. Voor computationeel denken halen leerlingen gemiddeld de ondergrens van niveau 2.

6.1

Basisonderwijs

6.1.1 Peilingsonderzoeken

Peilingsonderzoek Inspectie

Minst vaardige leerlingen hebben met name moeite met digitale informatievaardigheden en computationeel denken

Leerlingen halen gemiddeld 67% van de punten op een toets over digitale geletterdheid.⁴¹ Dit blijkt uit Peil.Digitale geletterdheid einde basisonderwijs 2021-2022, het eerste peilingsonderzoek van de Inspectie naar de digitale geletterdheid van leerlingen. De 10%-minst vaardige leerlingen haalt maximaal 43% van de punten, de 10%-meest vaardige leerlingen minstens 82%. De minst vaardige leerlingen scoren met name laag op de domeinen digitale informatievaardigheden en computationeel denken. Zij scoren relatief hoog op mediawijsheid en ICT-basisvaardigheden. De meest vaardige leerlingen halen juist een hoge score voor digitale informatievaardigheden.

Groep 8-leerlingen hebben over het algemeen vertrouwen in hun digitale vaardigheden. Ook hebben zij vaak een positieve houding ten opzichte van digitale apparaten. Zo vinden 8 op de 10 leerlingen zichzelf goed in het sturen van digitale berichten.

Erasmus in Almelo

Spiergeheugen kweken om leerlingen digitaal vaardig te maken

Hoe bereid je jongeren voor op een toekomst waarin digitale geletterdheid onmisbaar is? Op Het Erasmus in Almelo is digitale zelfredzaamheid een vast onderdeel van het onderwijs. Op deze school leren leerlingen hoe ze veilig omgaan met sociale media en nepnieuws herkennen. Zo leren ze zelfstandig te functioneren in de digitale samenleving.

Stephanie Meulenman-van den Kieboom, specialist Digitale Geletterdheid voor stichting OSG Almelo Hengelo, en Ruben Morsink, coördinator Digitale Geletterdheid op Het Erasmus in Almelo.

“We moeten veel oefenen om spiergeheugen te kweken, zodat leerlingen zich de digitale vaardigheden ook echt eigen maken”, zegt coördinator Digitale Geletterdheid Ruben Morsink. “We willen dat onze leerlingen na school weten hoe ze zaken als een zorgverzekering regelen of digitale formulieren invullen. We oefenen samen; herhaling is nodig.”

Nepnieuws herkennen

Digitale geletterdheid is verwerkt in alle vakken en themaweken. Zo maken leerlingen bijvoorbeeld tabellen van hun schermtijd bij rekenen en leren ze bij Nederlands hoe je nepnieuws herkent. Stephanie Meulenman-van den Kieboom, specialist Digitale Geletterdheid voor stichting OSG Almelo Hengelo, geeft gastlessen op Het Erasmus. Volgens haar is het lastig om digitale vaardigheden met cijfers te meten. “We kijken vooral naar de praktijk: door de aandacht voor digitale geletterdheid durven leerlingen meer te vragen, zijn ze vaardiger en herkennen ze sneller digitale symbolen, zoals het tandwiel voor instellingen en de paperclip voor het toevoegen van een bijlage. Het schoolteam beseft nu dat digitale geletterdheid geen extraatje is, maar een noodzakelijke vaardigheid voor de toekomst. En dat is winst.”

“We integreren de vaardigheden in de verschillende vakken en themaweken.”

Lees [hier](#) het hele interview met Ruben en Stephanie

6.2

Voortgezet onderwijs

6.2.1 Peilingsonderzoeken

Internationale peilingen

Beperkt aandeel leerlingen haalt hoogste niveau

In 2023 heeft Nederland voor het eerst sinds 2013 deelgenomen aan ICILS, een internationaal peilingsonderzoek naar de digitale geletterdheid van vo-leerlingen in leerjaar 2.⁴² Uit dit onderzoek blijkt dat Nederlandse leerlingen gemiddeld een score van 460 punten halen voor hun computer- en informatiegeletterdheid. Zij scoren daarmee gemiddeld op niveau 1 – en dus onder niveau 2, dat wordt gezien als het minimale niveau dat nodig is om effectief deel te kunnen nemen aan de digitale samenleving. Het aandeel leerlingen dat het hoogste niveau (niveau 4) haalt, is beperkt.

Voor computationeel denken halen leerlingen gemiddeld een score van 440 punten. Dit komt overeen met de ondergrens van niveau 2. Het aandeel leerlingen dat het hoogste niveau bereikt, is bij computationeel denken iets hoger dan bij computer- en informatiegeletterdheid, maar is in beide gevallen beperkt.

Literatuurlijst

In dit hoofdstuk vindt u een overzicht van de onderzoeken die in de Monitor basisvaardigheden zijn beschreven.

Cito (2025). *Vaardigheid Examenkandidaten 2025*. Cito: Arnhem.

CvTE (2025). *Terugblik normering doorstroomtoetsen 2025*, op: <https://www.cvte.nl/documenten/rapporten/2025/07/01/terugblik-normering-doorstroomtoetsen-2025>

Daas, R., G. ten Dam, A. Dijkstra, E. Karkdijk, H. Naayer, H. Nieuwelink en I. van der Veen (2023). *Burgerschap in Beeld. Burgerschapscompetenties en burgerschapsonderwijs in vergelijkend perspectief*. Amsterdam University Press: Amsterdam.

DUO (2024). *Staatsexamenmonitor voortgezet onderwijs 2024*, op: https://duo.nl/open_onderwijsdata/images/staatsexamenmonitor-2024.pdf

DUO (2025). *Examenmonitor 2025*, op: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/09/29/bijlage-1-kamerbrief-eindexamenresultaten-2025>

DUO (2025). *Schoolloopbanen NP Onderwijs 2025*, op: https://duo.nl/open_onderwijsdata/images/schoolloopbanen-np-onderwijs-2025.pdf

Inspectie van het Onderwijs (2022). *Peil.Burgerschap einde basisonderwijs 2019-2020*, op: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs/documenten/themarapporten/2022/03/09/peil.burgerschap-einde-basisonderwijs-2019-2020>

Inspectie van het Onderwijs (2023). *Peil.Burgerschap einde speciaal (basis)onderwijs 2020-2021*, op: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs/documenten/rapporten/2023/04/19/peil-burgerschap-einde-speciaal-basisonderwijs-en-speciaal-onderwijs-2020-2021>

Inspectie van het Onderwijs (2024). *Peil.Digitale geletterdheid einde basisonderwijs 2021-2022*, op: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs/documenten/themarapporten/2024/03/15/peil.digitale-geletterdheid-einde-basisonderwijs-2021-2022>

Inspectie van het Onderwijs (2024). *Peil.Rekenen-Wiskunde einde leerjaar 2 voortgezet onderwijs*, op: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs/peil.rekenen-wiskunde-vo>

Inspectie van het Onderwijs (2025). *Peil.Mondelinge taalvaardigheid einde bo, sbao en so 2023-2024*. Inspectie van het Onderwijs: Utrecht.

Inspectie van het Onderwijs (2025). *Peil.Schrijfvaardigheid einde leerjaar 2 voortgezet onderwijs 2023-2024*. Inspectie van het Onderwijs: Utrecht.

Krepel, A. et al. (2024). *ICILS 2023 - De digitale geletterdheid van Nederlandse leerlingen in het voortgezet onderwijs*. Kohnstamm Instituut: Amstelveen.

Meelissen, M., N. Maassen, J. Gubbels, A. van Langen, J. Valk, C. Dood, I. Derks, M. In 't Zandt en M. Wolbers (2023). *Resultaten PISA-2022 in vogelvucht*. Universiteit Twente: Enschede.

Meelissen, M. en N. Maassen (2024). *Trends in leerlingprestaties in de exacte vakken in groep 6 van het basisonderwijs. Resultaten TIMSS-2023*. Universiteit Twente: Enschede.

NCO (2025). *Factsheets basisvaardigheden*, op:
<https://www.nationaalcohortonderzoek.nl/factsheets-basisvaardigheden>

Seton, B., J. Koops en S. Frissen (2025). *Trends in het voortgezet onderwijs 2025*. Stichting Cito: Arnhem.

Swart, N., J. Gubbels, M. in 't Zandt, M. Wolbers en E. Segers (2023). *PIRLS-2021: Trends in leesprestaties, leesattitude en leesgedrag van tienjarigen uit Nederland*. Expertisecentrum Nederlands: Arnhem.

Overzicht van aankomend onderzoek

In dit hoofdstuk vindt u een overzicht van aankomend onderzoek naar de basisvaardigheden van leerlingen. Deze onderzoeken zullen in toekomstige edities van de Monitor basisvaardigheden besproken worden. Onderzoek dat jaarlijks verschijnt, wordt in dit overzicht buiten beschouwing gelaten.

Nationaal peilingsonderzoek

Onderwerp	Organisatie	Jaar van publicatie
Rekenen en wiskunde in het voortgezet (speciaal) onderwijs	Inspectie	2026
Leesvaardigheid in het basisonderwijs en speciaal (basis) onderwijs	Inspectie	2027
Digitale geletterdheid in het voortgezet onderwijs	Inspectie	2027
Burgerschap in het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs	Inspectie	2028
Rekenen en wiskunde in het basisonderwijs en speciaal (basis) onderwijs	Inspectie	2028
Leesvaardigheid in het voortgezet onderwijs	Inspectie	2029
Schrijfvaardigheid in het basisonderwijs en speciaal (basis) onderwijs	Inspectie	2030

Internationaal peilingsonderzoek

Onderwerp	Organisatie	Jaar van publicatie
Programme for International Student Assessment (PISA)	OECD	2026
International Early Learning and Child Well-being Study (IELS)	OECD	2026
Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS)	IEA	2026
International Civic & Citizenship education Study (ICCS)	IEA	2027
Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS)	IEA	2027
International Computer Information and Literacy Study (ICILS)	IEA	2028

Eindnoten

- 1 Meer informatie over het Masterplan vindt u op: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/05/12/kamerbrief-masterplan-basisvaardigheden>
- 2 Zie voor meer informatie: <https://www.masterplanbasisvaardigheden.nl/actueel/nieuws/2025/06/23/ruim-7.800-scholen-aan-de-slag-met-de-subsidie-verbetering-basisvaardigheden>
- 3 Een uitgebreide beschrijving van de beleidsdoelen vindt u op: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-cco09d8ad335c1154bfdcf845c12db5f4ada8a81/pdf>
Op dit moment zijn er alleen doelen geformuleerd voor taal en rekenen-wiskunde.
- 4 Pelin Akyol, S., K. Krishna en J. Wang (2018). Taking PISA seriously: how accurate are low stakes exams? NBER Working Paper No. 24930 August 2018.
- 5 Masterplan basisvaardigheden voor het funderend onderwijs: doelen en voortgang, op: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-cco09d8ad335c1154bfdcf845c12db5f4ada8a81/pdf>
- 6 Inspectie van het Onderwijs (2023). *De Staat van het Onderwijs 2023*. Inspectie van het Onderwijs: Utrecht.
- 7 Hoewel er ook lvs-data uit leerjaar 3 beschikbaar is, baseren we ons hier op toetsen uit leerjaar 2. Dit doen we omdat de lvs-toetsen in leerjaar 3 bij een beperkter deel van de leerlingen worden afgenomen.
- 8 DUO (2025). *Schoolloopbanen NP Onderwijs 2025*, op: https://duo.nl/open_onderwijsdata/onderwijs-algemeen/publicaties/schoolloopbanen-npo.jsp
- 9 DUO (2025). *Examenmonitor 2025*, op: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/09/29/bijlage-1-kamerbrief-eindexamenresultaten-2025>
- 10 De resultaten van verschillende doorstroomtoetsen waaruit scholen kunnen kiezen lopen enigszins uiteen, zodat het percentage leerlingen dat een bepaald referentieniveau beheerst bij de ene toets hoger is dan bij de andere. In deze Monitor rapporteren wij het landelijk beeld, waarbij alle toetsen per onderwijstype zijn samengenomen. De verschillen in de resultaten tussen de diverse doorstroomtoetsen kunnen te maken hebben met verschillende factoren. Voor meer informatie over het onderzoek daarnaar, zie: <https://www.cvte.nl/onderwerpen/t/toetsen-primair-onderwijs/onderzoeken-en-publicaties>
- 11 Door de invoering van de doorstroomtoets in 2023-2024 zal de komende jaren een nieuw stelselbeeld ontstaan. Er dient daarom terughoudend te worden omgegaan met het vergelijken van de scores vanaf schooljaar 2023-2024 met voorgaande jaren. De resultaten op de toetsen vanaf 2023-2024 en daarna zijn over de jaren heen goed vergelijkbaar.
- 12 Het PIRLS-onderzoek is een internationaal vergelijkend onderzoek dat de leesvaardigheid van leerlingen van 10 jaar test. Scores die leerlingen kunnen behalen in het onderzoek lopen uiteen van 300 tot 700: vanaf 400 punten halen leerlingen het laagste niveau en kunnen zij expliciete informatie uit een tekst halen. Vanaf 475 punten halen leerlingen het gemiddelde niveau en kunnen zij simpele gevolgtrekkingen maken op basis van een gelezen tekst. Vanaf 550 punten halen leerlingen het hoge niveau en kunnen zij teksten interpreteren en de inhoud daarvan integreren in hun eigen kennis. Vanaf 625 punten halen leerlingen het gevorderde niveau en kunnen zij teksten evalueren en kritisch beschouwen.
- 13 De Staatsexamenmonitor 2025 was ten tijde van het opstellen van deze Monitor nog niet beschikbaar.
- 14 DUO (2024). *Staatsexamenmonitor voortgezet onderwijs 2024*, op: https://duo.nl/open_onderwijsdata/images/staatsexamenmonitor-2024.pdf

- 15 Cito-lvs-toetsen vormen een diagnostisch instrument. Hierdoor komt het bijvoorbeeld voor dat een toets die bedoeld is voor leerlingen uit leerjaar 3 wordt afgenomen bij een leerling uit leerjaar 2. Echter, is toets 3 in de regel bedoeld voor leerjaar 3, en wordt die dus ook voornamelijk gemaakt door leerlingen uit dat leerjaar (idem voor toets 1 en 2).
- 16 Het schooljaar 2019-2020 is niet meegenomen omdat dit geen representatief beeld gaf: er waren door de pandemie aanzienlijk minder afnames en een deel van de afnames werd uitgesteld, soms tot na de zomervakantie.
- 17 Het schooljaar 2019-2020 is niet meegenomen omdat dit geen representatief beeld gaf: er waren door de pandemie aanzienlijk minder afnames en een deel van de afnames werd uitgesteld, soms tot na de zomervakantie.
- 18 Kraft, M. (2020). Interpreting Effect Sizes of Education Interventions., *Educational Researcher*, 49(4), 241–253, op: <https://doi.org/10.3102/0013189X20912798>
- 19 In deze Monitor vergelijken wij met de situatie pre-corona en de start van het Masterplan. Cijfers over 2020 en 2021 ontbreken daarom. U kunt deze cijfers raadplegen in eerdere versies van de Examenmonitor.
- 20 DUO (2025). *Examenmonitor 2025*, op: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/09/29/bijlage-1-kamerbrief-eindexamenresultaten-2025>
- 21 Om de cijfers van leerlingen op hun centrale examens vast te kunnen stellen, wordt er ieder jaar gewerkt met een normering. De normering van de CE's heeft als doel om de prestatie-eis – waaraan leerlingen minimaal moeten voldoen om een voldoende te halen – van jaar op jaar te handhaven. Het CvTE heeft geconstateerd dat door de tijdelijk aangepaste normeringssystematiek in de coronajaren de prestatie-eis wat is gaan schuiven. In het najaar van 2024 heeft het CvTE daarom een peiling uitgevoerd onder docenten, toetsdeskundigen en vaststellingscommissies over de prestatie-eis voor hun examens. Ook zijn er voor een aantal examens bijeenkomsten met docenten georganiseerd om de vakspecifieke situatie nader uit te diepen. Mede op basis van deze informatie is door het CvTE geconcludeerd dat de prestatie-eis voor de meeste examens op een goed niveau ligt, en vergelijkbaar is met de prestatie-eis die voor corona gold. Maar er waren ook examens waarvoor de prestatie-eis in 2025 aangepast moest worden. Het CvTE licht in een document op hun website, aanvullend op de informatie over de normering, de aanpassingen op de prestatie-eisen nader toe.
- 22 Cito (2025). *Vaardigheid Examenkandidaten 2025*. Cito: Arnhem.
- 23 Voor Nederlands is er dit jaar geen representatieve afspiegeling van examens beschikbaar, omdat er te veel wijzigingen hebben plaatsgevonden in het examenprogramma. Alleen voor het vmbo-bb en -kb zijn examens beschikbaar die zich lenen voor de analyses. Deze gegevens zijn echter niet toereikend om een betrouwbare schatting te maken van de vaardigheidsniveaus van leerlingen. In het hoofdstuk 'taal' is daarom geen paragraaf over het vaardigheidsniveau van eindexamenkandidaten opgenomen.
- 24 Meelissen, M., N. Maassen, J. Gubbels, A. van Langen, J. Valk, C. Dood, I. Derks, M. In 't Zandt en M. Wolbers (2023). *Resultaten PISA-2022 in vogelvlucht*. Universiteit Twente: Enschede.
- 25 Door de invoering van de doorstroomtoets in 2023-2024 zal de komende jaren een nieuw stelselbeeld ontstaan. Er dient daarom terughoudend te worden omgegaan met het vergelijken van de scores met voorgaande jaren. De resultaten op de toetsen vanaf 2023-2024 en daarna zijn goed vergelijkbaar over de jaren heen. Ook lopen de resultaten van verschillende doorstroomtoetsen waaruit scholen kunnen kiezen enigszins uiteen, zodat het percentage leerlingen dat een bepaald referentieniveau beheerst bij de ene toets hoger is dan bij de andere. In deze Monitor rapporteren wij het landelijk beeld, waarbij alle toetsen per onderwijstype zijn samengenomen. De verschillen in de resultaten tussen de diverse doorstroomtoetsen kunnen te maken hebben met verschillende factoren. Voor meer informatie over het onderzoek daarnaar, zie: <https://www.cvte.nl/onderwerpen/t/toetsen-primair-onderwijs/onderzoeken-en-publicaties>

- 26 Meelissen, M. en N. Maassen (2024). *Trends in leerlingprestaties in de exacte vakken in groep 6 van het basisonderwijs*. Resultaten TIMSS-2023. Universiteit Twente: Enschede.
- 27 De Staatsexamenmonitor 2025 was ten tijde van het opstellen van deze Monitor nog niet beschikbaar.
- 28 DUO (2024). Staatsexamenmonitor voortgezet onderwijs 2024, op: <https://duo.nl/open Onderwijsdata/images/staatsexamenmonitor-2024.pdf>
- 29 Cito-lvs-toetsen vormen een diagnostisch instrument. Hierdoor komt het bijvoorbeeld voor dat een toets die bedoeld is voor leerlingen uit leerjaar 3 wordt afgenomen bij een leerling uit leerjaar 2. Echter, is toets 3 in de regel bedoeld voor leerjaar 3, en wordt die dus ook voornamelijk gemaakt door leerlingen uit dat leerjaar (idem voor toets 1 en 2).
- 30 Het schooljaar 2019-2020 is niet meegenomen omdat dit geen representatief beeld gaf: er waren door de pandemie aanzienlijk minder afnames en een deel van de afnames werd uitgesteld, soms tot na de zomervakantie.
- 31 Kraft, M. (2020). Interpreting Effect Sizes of Education Interventions., *Educational Researcher*, 49(4), 241–253, op: <https://doi.org/10.3102/0013189X20912798>
- 32 In deze Monitor vergelijken wij met de situatie pre-corona en de start van het Masterplan. Cijfers over 2020 en 2021 ontbreken daarom. U kunt deze cijfers raadplegen in eerdere versies van de Examenmonitor.
- 33 DUO (2025). *Examenmonitor 2025*, op: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/09/29/bijlage-1-kamerbrief-eindexamenresultaten-2025>
- 34 Om de cijfers van leerlingen op hun centrale examens vast te kunnen stellen, wordt er ieder jaar gewerkt met een normering. De normering van de CE's heeft als doel om de prestatie-eis – waaraan leerlingen minimaal moeten voldoen om een voldoende te halen – van jaar op jaar te handhaven. Het CvTE heeft geconstateerd dat door de tijdelijk aangepaste normeringssystematiek in de coronajaren de prestatie-eis wat is gaan schuiven. In het najaar van 2024 heeft het CvTE daarom een peiling uitgevoerd onder docenten, toetsdeskundigen en vaststellingscommissies over de prestatie-eis voor hun examens. Ook zijn er voor een aantal examens bijeenkomsten met docenten georganiseerd om de vakspecifieke situatie nader uit te diepen. Mede op basis van deze informatie is door het CvTE geconcludeerd dat de prestatie-eis voor de meeste examens op een goed niveau ligt, en vergelijkbaar is met de prestatie-eis die voor corona gold. Maar er waren ook examens waarvoor de prestatie-eis in 2025 aangepast moest worden. Het CvTE licht in een document op hun website, aanvullend op de informatie over de normering, de aanpassingen op de prestatie-eisen nader toe.
- 35 Cito (2025). *Vaardigheid Examenkandidaten 2025*. Cito: Arnhem.
- 36 Inspectie van het Onderwijs (20). *Peil.rekenen-wiskunde eind leerjaar 2 voortgezet onderwijs*, op: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs/peil.rekenen-wiskunde-vo>
- 37 Meelissen, M., N. Maassen, J. Gubbels, A. van Langen, J. Valk, C. Dood, I. Derks, M. In 't Zandt en M. Wolbers (2023). *Resultaten PISA-2022 in vogelvlucht*. Universiteit Twente: Enschede.
- 38 Inspectie van het Onderwijs (2022). *Peil.Burgerschap einde basisonderwijs 2019-2020*, op: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs/documenten/themarapporten/2022/03/09/peil.burgerschap-einde-basisonderwijs-2019-2020>
- 39 Inspectie van het Onderwijs (2023). *Peil.Burgerschap einde speciaal (basis)onderwijs 2020-2021*, op: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs/documenten/rapporten/2023/04/19/peil-burgerschap-einde-speciaal-basisonderwijs-en-speciaal-onderwijs-2020-2021>
- 40 Daas, R., G. ten Dam, A. Dijkstra, E. Karkdijk, H. Naayer, H. Nieuwelink en I. van der Veen (2023). *Burgerschap in Beeld. Burgerschapscompetenties en burgerschaps-onderwijs in vergelijkend perspectief*. Amsterdam University Press: Amsterdam.

- 41 Inspectie van het Onderwijs (2024). *Peil.Digitale geletterdheid einde basisonderwijs 2021-2022*, op: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs/documenten/themarapporten/2024/03/15/peil.digitale-geletterdheid-einde-basisonderwijs-2021-2022>
- 42 Krepel, A. et al. (2024). *ICILS 2023 De digitale geletterdheid van Nederlandse leerlingen in het voortgezet onderwijs*. Kohnstamm Instituut: Amstelveen.

Deze rapportage is een uitgave van:
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Postbus 16375 | 2500 BJ Den Haag
December 2025

Fotografie: Phil Nijhuis